

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Alena Hašková

**Příslovce se sufixem *-mente*
v současné španělštině a jejich
české ekvivalenty**

Spanish adverbs in *-mente* and their Czech
equivalents

Poděkování:

Děkuji svému vedoucímu, prof. PhDr. Petru Čermákovi, Ph.D., za lidský přístup, ochotu a odborné vedení práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 15. května 2022

Alena Hašková

Abstrakt v českém jazyce

Příslovce se sufixem *-mente* v současné španělštině a jejich české ekvivalenty

Cílem této práce je blíže představit španělská adverbia se sufixem *-mente* a způsoby překladu do češtiny. Tato adverbia jsou ve španělštině velmi produktivní. Teoretická část práce obsahuje jejich obecný popis a definuje základní termíny. Předkládá též obecnou typologii španělských adverbií (v konfrontaci s typologií adverbií českých) a analyzuje původ, historii a současné užívání adverbií se sufixem *-mente*. Zvláštní pozornost je věnována restrikcím tvoření těchto adverbií. Praktická část obsahuje tři případové studii. Cílem první analýzy, ke které je použit korpus Hispanicum Araneum Maius, je ukázat produktivitu analyzovaných příslovcí a ověřit některá tradovaná tvrzení o jejich vlastnostech. Zbylé dvě případové studie jsou zaměřeny na způsoby překladu nejprve adverbií označujících barvu z češtiny do španělštiny a poté frekventovaných adverbií ze španělštiny do češtiny. Pro potřeby těchto analýz je použit korpus InterCorp.

Klíčová slova: španělština, adverbium, sufix *-mente*, korpus, InterCorp

Abstract in English

Spanish adverbs in *-mente* and their Czech equivalents

The aim of this paper is to introduce Spanish adverbs in *-mente* and different ways of its translation to Czech. These adverbs are very productive in Spanish. The theoretical part of my thesis consists of their general description and definition of the basic terms. It also presents a general typology of Spanish adverbs (in confrontation with the typology of Czech adverbs) and analyses the origin, history, and current use of adverbs in *-mente*. Special attention is paid to the restriction of formation of these adverbs. The practical part contains three studies. The objective of the first analysis, for which the corpus Araneum Hispanicum Maius is used, is to show the productivity of the adverbs analysed and to verify some claims about their attributes. The other two studies focus on the ways in which adverbs denoting colour are translated from Czech to Spanish and then frequent adverbs in *-mente* from Spanish to Czech. The InterCorp corpus is used for these two studies.

Key words: Spanish, adverb, suffix *-mente*, corpus, InterCorp

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Typologie adverbíí a porovnání s češtinou	7
2.1 Španělská adverbia	8
2.2 Adverbia v češtině	9
3. Obecná charakteristika adverbíí se sufixem <i>-mente</i>	10
3.1 Původ a historie adverbíí zakončených na <i>-mente</i>	10
3.2 Současný význam a distribuce adverbíí na <i>-mente</i>	11
3.3 Syntaktické zvláštnosti adverbíí na <i>-mente</i>	11
3.4 Restrikce při tvorbě adverbíí na <i>-mente</i>	13
4. Popis postupu.....	17
4.1 Metodologie.....	17
4.2 Charakteristika použitých korpusů	18
5. Praktická část	19
5.1 Případová studie na korpusu Aranea	19
5.1.2 Produktivita adverbíí na <i>-mente</i>	19
5.2.2 Restrikce užívání adverbíí.....	21
5.3 Případová studie 2 – Adverbia odvozená od adjektiv označujících barvu	28
5.3.1 České adverbium <i>modře</i>	28
5.3.2 České adverbium <i>černě</i>	31
5.3.3 České adverbium <i>bíle</i>	33
5.4 Případová studie 3 – České protějšky španělských adverbíí	36
5.4.1 Adverbium <i>verdaderamente</i>	36
5.4.2 Adverbium <i>finalmente</i>	41
5.4.3 Adverbium <i>perfectamente</i>	45
5. Závěr	50

Résumé v českém jazyce.....	52
Resumen.....	54
Bibliografie	56

1. Úvod

V této práci se budu zabývat španělskými adverbii zakončených na *-mente* a jejich českými protějšky. Mým cílem je obecný popis těchto velmi rozšířených adverbií a také analýza některých jejich aspektů na materiálu získaném z jazykových korpusů (jejím obsahem bude mj. srovnání s češtinou)

Práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. V té první, teoretické, nejprve vysvětlím základní charakteristiku adverbií a několik termínů, které s mojí prací souvisí. Poté se budu zabývat adverbii se sufixem *-mente*, jejich původem, historií a současným užíváním. Poukážu na jejich sémantické a syntaktické restriktce, které budou klíčové pro praktickou část, jelikož na těchto omezeních poté bude vystavěna dílčí případová studie.

V druhé, praktické části, ověřím skutečné užívání těchto adverbií. Bude se skládat ze tří případových studií. První případová studie bude na korpusu Araneum: bude mě zajímat frekvence výskytu adverbií na *-mente* a ověření platnosti restrikcí popsaných v teoretické části.

U zbylých dvou studií využiji korpus InterCorp. V první z nich budu zkoumat překlady českých adverbií do španělštiny, konkrétně mě budou zajímat španělské protějšky tří českých adverbií, která označují barvy. V poslední případové studii se budu zabývat českými protějšky tří frekventovaných španělských adverbií – jinými slovy, představím typologii jejich překladů do češtiny.

2. Typologie adverbíí a porovnání s češtinou

Adverbia patří do skupiny neohebných slovních druhů, tj. nemají flexi. Některá z nich mají schopnost se stupňovat, tj. odrážet různé stupně vlastnosti/příznaku, které vyjadřují. Toto stupňování může být morfologické, tj. syntetické (velmi časté v češtině, *rychle – rychleji – nejrychleji*, v dnešní španělštině okrajové, *bien – mejor*), nebo syntaktické, tj. analytické (dominuje ve španělštině, *rápidamente – más rápidamente*). Z významového hlediska vyjadřují nejčastěji různě pojatou okolnost děje či stavu, příp. vlastnosti. Z toho důvodu se vážou hlavně na slovesa (*pasear por la calle tranquilamente*), pojí se ale i s adjektivy (*sumamente satisfecho de los resultados*) a s jinými adverbii (*irremediablemente lejos de su patria*). Některá adverbia mohou rovněž modifikovat skupiny jmen (*incluso tus hijos*), zájmen (*casi todos, solo tú*) nebo předložek (*prácticamente sin esfuerzo*). Modifikovat mohou rovněž věty (*Probablemente son ya los cuatro*). Vedle adverbíí jednoslovných mohou existovat i víceslovná, španělská tradice mluví o tzv. *locuciones adverbiales*, které jsou tvořeny z více slov a mají stejné syntaktické funkce jako adverbia (např. *de repente, sin duda*).¹

I podle Alarcose Lloracha se adverbia nejčastěji dělí podle svého významu. Existují tak adverbia, která popisují nějaké množství (*tanto, mucho, demasiado*), místo (*aquí, cerca, lejos, fuera*), čas (*ahora, antes, ayer, después, siempre, tarde*), způsob (*bien, así, mal*), souhlas (*sí, también, asimismo*), negaci (*no, tampoco*), pochybení (*acaso, quizá*). Vedle sémantické klasifikace uvádí tento autor i typologii funkčně-syntaktickou a adverbia dělí podle funkce na ukazovací (*aquí*), vztažná (*donde, como*) a tázací.²

Stejně je dělí i Gómez Torrego, který se nezmiňuje o funkci ukazovací, ale k sémantické klasifikaci navíc přidává adverbia, která vyjadřují přání (*ojalá*), adverbia vyloučení, zahrnutí nebo přidání (*solo, aun, incluso*). Mluví o adverbíích, které označují totožnost, shodu (*mismamente, mismo*) a adverbíích zvolacích (*qué*).³ Dále uvádí, že existují taková adverbia, která nemůžeme zařadit do žádné z těchto podskupin, například *justo, siquiera, contrariamente*.

¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s.575.

² ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1994, s.129.

³ GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Gramática didáctica del español*. Madrid: Ediciones SM, 2002, str. 208–209.

2.1 Španělská adverbia

V této práci se budeme zabývat adverbii odvozenými od *-mente*, kromě nich ale existují i jiné typy.

Španělská adverbia se podle Mluvnice současné španělštiny z hlediska výrazové formy dělí na⁴:

1. Adverbia původní (*adverbios primarios*), například: *hoy, bien, mal, mañana, allí, entonces, temprano...* Tato adverbia jsou tvořena jedním bázovým morfémem.
2. Adverbia odvozená (*adverbios derivados*), sem patří adverbia zakončená na *-mente*.
3. Adverbia složená (*adverbios compuestos*), např. *anteayer, adonde, apenas, dondequiera, enseguida* a další. V českém prostředí se používá termín příslovečné spřežky. Tato adverbia vznikla spojením předložky a adjektiva nebo předložky a adverbia, jak je ukázáno v příkladech. Tyto dvě části adverbia však musí být spojeny, pokud jsou od sebe odděleny, nejedná se o úplnou adverbializaci.
4. Adverbia premorfologická (*adverbios pre-morfológicos*), ta jsou lexikalizovaná ustálená spojení, která jsou vytvořena nejčastěji předložkou a substantivem, adverbiem nebo adjektivem. Patří sem: *a escondidas, a pie, a regañadientes, de nuevo, a donde, sobre todo, sin falta, a veces...* V české mluvnici se používá termín příslovečné výrazy, ve španělské *modos adverbiales* či *frases adverbiales*. V Mluvnici češtiny je příslovečný výraz charakterizován jako určitý význam, který bývá vyjadřován více slovy – *křížem krážem, bok po boku* atd.⁵

V některých případech jde substantivum ještě dále rozvíjet, to znamená, že se stále považuje za samostatnou plnovýznamovou složku těchto adverbií, srov. *con cuidado / con mucho cuidado, sin duda / sin duda alguna*. Tedy spojení předložka a substantivum tíhne k adverbializaci, ale zatím není dostatečně sjednocené.

Existují spojení, u kterých toto rozvíjení substantiva, adjektiva nebo adverbia není možné, je zde premorfologická adverbializace. Jsou to *a veces, a pie, de momento, a menudo, por cierto, de pronto, por poco* a další.

Některá spojení jsou tak ustálená, že se některé ze slov, která je tvoří, samo v jiném kontextu nevyskytuje – *a regañadientes, de veras, en vilo, ...*

⁴ ZAVADIL, Bohumil a ČERMÁK, Petr. Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup. Praha: Karolinum, 2010, s. 193-195.

⁵ PETR, Jan a kol. Mluvnice češtiny 2: Tvarosloví. Praha: Academia, 1986, s. 189.

5. Adverbia konvertovaná (*adverbios convertidos*). Tato adverbia jsou ustrnulé tvary přídavných jmen ve formě maskulina singuláru, které plní funkci adverbia v ustálených slovních spojeních se slovesem – *hablar alto, ver claro, trabajar duro, caminar rápido, ir derecho, jugar limpio, pegar fuerte, jugar limpio, ...*

2.2 Adverbia v češtině

I v češtině se adverbia dají sémanticky třídit podle typu okolností, které vyjadřují – místní, časové, způsobové a příčinné (toto členění lze dále specifikovat).⁶

Podle toho, jakým členem adverbia bývají, je dělíme na dva druhy: predikativa cirkumstantiva.⁷

Predikativa jsou adverbia, jejichž primární funkcí je být součástí predikátu. Neplní funkci příslovečného určení. Vyjadřují stav prostředí či jedince (*oblačno, hlučno; nevolno, teskno*), nebo modální hodnocení nějakého děje (*nutno, zapotřebí, nelze*).⁸

Cirkumstantiva jsou ta adverbia, jejichž základní funkcí je funkce příslovečného určení. Rozvíjejí slovesa, adjektiva nebo i jiná adverbia a označují okolnosti dějů a vlastností. Cirkumstantiva mohou okolnost pojmenovávat nebo k ní pouze odkazovat.⁹

Česká adverbia se podle Příručky k morfologii češtiny tvoří nejčastěji 4 způsoby¹⁰:

1. ustrnutím tvaru substantiva (*honem*),
2. ustrnutím spojení předložky se jménem (*z večera, postaru*),
3. ze sloves (*mlčky, obkročmo*),
4. z adjektiv – z nich se příslovce tvoří nejfrekventovaněji.

Tvoření adverbii z adjektiv se děje nejčastěji pomocí sufixu *-y* (*hezky, estonsky*), *-o* (*často, dávno*), nebo *-e/-ě* (*nápadně, bujaře*). V některých případech se od určitých adjektiv tvoří příslovce *-e/-ě* i na *-o*. Pokud se tak děje, užití konkrétního sufixu závisí na významu. Pokud končí adverbium na *-e/-ě*, jde o cirkumstantivum vyjadřující vlastnost, způsob, popř. míru. Když je zakončené na *-o*, je predikativem (*jasně / jasno, smutně / smutno*), nebo vyjadřuje konkrétní okolnost, místo, čas (*vysoce / vysoko, dlouze / dlouho*).¹¹

⁶ PETR, Jan a kol. Mluvnice češtiny 2: Tvarosloví. Praha: Academia, 1986, s. 189.

⁷ Tamtéž, s.57.

⁸ ADAM, Robert. Příručka k morfologii češtiny. Praha: Karolinum, 2019, s.57.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, s.58.

¹¹ ADAM, Robert. Příručka k morfologii češtiny. Praha: Karolinum, 2019, s.58.

Toto rozdělení se nachází i v Příruční mluvnici češtiny. Autoři se navíc zmiňují, že některá adverbia plní ve větě funkci předložky, srov. *prošel mimo* (adverbium) X *mimo Petra tam nikdo nebyl* (předložka).¹²

3. Obecná charakteristika adverbii se sufixem *-mente*

3.1 Původ a historie adverbii zakončených na *-mente*

V latině se adverbia běžně tvořila sufixy. Těchto sufixů existovalo hned několik, např. *-im* (*certatim*), *-ter* (*prudenter*), *-ē* (*longe*). Žádný z nich se ale v románských jazycích neuchoval.¹³ Dnešní sufix *-mente* původně sufixem není: jde o tvar substantiva *mens*, *-mentis*, které znamenalo „mysl, myšlení“, ale také „úmysl, záměr“. Od prvních textů až do 13. století se ve španělštině používalo *-mientras*, které vzniklo ze spojení *-mente* a *-iter*:

De los sos ojos tan fuertemientras llorando, / tornava la cabeça e estávalos catando (Cid); *Creo bien firmemientras la su ascensión* (Berceo, Milagros); *Vera mientras es mar muerto que nulla cosa biva non tiene* (Almerich, Fazienda).¹⁴

NGLE uvádí, že existovaly i další formy sufixů, totiž *-mientras*, *-ment*, *-mient*, vyskytovaly se ale méně často.¹⁵

Vznik sufixu *-mente* podrobně popisuje např. Grandgent¹⁶: *-mente* se podle něj začalo používat nejprve s přídavnými jmény označujícími stav mysli, např. *forti mente*, *obstinata mente*, *jocunda mente*. Až později se rozšířilo užívání obecnější, např. *pari mente*. Až v další fázi, možná už po skončení éry vulgární latiny, se *-mente* začalo spojovat s jakýmkoli adjektivem vyjadřujícím způsob: *sola mente*.

¹² GREPL, Miroslav, Petr KARLÍK, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s.341.

¹³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s.570.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ GRANDGENT, Charles Hall. *An introduction to vulgar Latin*. Bostón: D.C. Heath & Co, 1907, s.26.

3.2 Současný význam a distribuce adverbíí na *-mente*

I v současném jazyce se *-mente* obecně pojí s adjektivy, která vyjadřují způsob. Znamená to, že tato adverbia jsou alternativou k příslovečným určením se substantivy *forma*, *manera* nebo *modo*: *especialmente* tak alternuje s *de modo especial*, *de manera especial* nebo *de forma especial*.¹⁷

Nepřekvapí proto, že jsou tato adverbia velmi produktivní. Formálně se tvoří z přídavného jména ženského rodu a jednotného čísla, takže podle typu adjektiva můžeme rozlišit dva druhy těchto adverbíí:

- u dvojevýchodných se sufix spojuje s formou feminina (např. *vago*, *-a* > *vagamente*, *atento*, *-a* > *atentamente*)
- u jednovýchodných adjektiv se *-mente* připojuje k bázi, ať je zakončená na vokál (*alegre* > *alegremente*, *amable* > *amablemente*) nebo na konsonant (*fiel* > *fielmente*).¹⁸

Užití formy ženského rodu adjektiva jako báze je pochopitelně dáno tím, že substantivum *mens* bylo ženského rodu. Vzniklé slovo je z fonetického hlediska pozoruhodné tím, že lexikální báze nese sekundární přízvuk, tj. *l[è]ntam[é]nte*, ne **lentam[é]nte*.¹⁹

3.3 Syntaktické zvláštnosti adverbíí na *-mente*

NGLE uvádí některé zvláštnosti syntaktického chování zkoumaného typu adverbíí. Když je adverbium s *-mente* kvantifikované (tj. je rozvito kvantifikujícím adverbem), tato kvantifikace se týká významu adjektiva, tj. např. opis k *muy lentamente* je *de manera muy lenta* (tj. *[muy lenta][mente]*), a nikoli „muy de manera lente“.²⁰

Pokud se vyskytnou dvě koordinovaná odvozená adverbia s *-mente* vedle sebe, sufix přijímá pouze to poslední z nich, např. *lisa-Ø y llanamente*. Kovacci (1999) udává další příklady: *(trabajar) lenta Ø pero constantemente* (**trabajar lentamente pero constante*):

¹⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 574-575.

¹⁸ KOVACCI, Ofelia, El adverbio. In BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s.709.

¹⁹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 571.

²⁰ Tamtéž.

(contestar) clara Ø, franca Ø y rotundamente.²¹

Ve středověké literatuře se tato elize moc často nevyskytovala, ale v klasickém a současném jazyce se vyskytuje, převážně tedy v psaných textech. NGLÉ zmiňuje tyto příklady:

*Todas ellas están scriptas, especificadas y declaradas por los auctores tan **amplia y copiosamente** que no ay acerca d'ellas necesidad de añadir un punto (Cárdenas, Problemas); Löwith ha abordado **serena y lealmente** el viejo "tabú" del Heidegger nacionalsocialista (Lledó, Días); Los indios de los demás pueblos se fueron volviendo poco a poco a habitar sus moradas y a entenderse **tranquila y pacíficamente** como antes con los españoles (Quintana, Vidas); El albornoz estaba seco, **completa y definitivamente** seco (Grandes, Aires); Apuré **frenética y rápidamente** la copa de los placeres (López Soler, Bandos); Era la mayor de unos cuarenta años tan **sana y alegremente** soportados, que causaba envidia (Gamboa, F., Ley).²²*

Podobnou elizi můžeme pozorovat i v konstrukcích, kdy se porovnává různá nebo stejná míra: (hablar) *más ampulosa Ø que profundamente / tan clara Ø como sinceramente.*²³ NGLÉ uvádí další konkrétní případy:

- **S tan(to) A Ø como A/B-mente** - *¿Se acuerda V. en fin de lo demás, que tanto pública como privadamente se dijo, se hizo, y se intrigó en este negocio? (Alvarado, Cartas II)²⁴; Cumplió sus gustos tan torpe como públicamente, en menoscabo de la autoridad del rey (Cervantes, Persiles);²⁵*

- **s más při porovnání různosti** – *Se opone, más abierta que veladamente, a toda política que adopte una actitud de coexistencia con los homosexuales (Cotte, Sida); Dijo que el Presidente ha ejercido un liderazgo que se ha reconocido más internacional que*

²¹ KOVACCI, Ofelia, El adverbio. In BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s.709.

²² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 571.

²³ KOVACCI, Ofelia, El adverbio. In BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s.709.

²⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 572.

²⁵ Tamtéž.

nacionalmente (*Tiempo [Col.] 2/1/1990*).²⁶

Hamplová navíc uvádí, že se konkrétní příslovce *recientemente* zkracuje před přičestím minulým na *recién* (*recién hecho, recién nacido*), navíc se někdy toto spojení zpodstatňuje pomocí určitého členu (*el recién nacido*).²⁷

3.4 Restrikce při tvorbě adverbíí na *-mente*

Výše jsme uvedli, že tvoření adverbíí na *-mente* je v současném jazyce velmi produktivní. Přesto nemůžeme tvrdit, že se utvářejí od jakéhokoli adjektiva – existují tu sémanticko-syntaktické restrikce (jinými slovy, adverbia můžeme vytvořit od všech adjektiv, která vyhovují určitým podmínkám). Tyto restrikce, u kterých převládá sémantická složka, budeme komentovat na základě dvou hlavních zdrojů, totiž NGLE a GDLE (konkrétně kapitoly napsané Ofelií Kovacci). Platnost některých omezení ověříme v praktické části na korpusu.

1. NGLE uvádí, že pasivní participia (minulá) příslovce se sufixem *-mente* netvoří. Nemůžeme tedy říci **agotadamente, *aprobadamente, *traducidamente*. Řečeno jinak, příslovce tvoří pouze ta participia, která se považují za adjektiva kvalitativní (*acertadamente, cansadamente, continuadamente*).²⁸

2. Sufix *-mente* obecně nepřijímají zdobněliny (**chiquitamente*). Výjimku z tohoto pravidla tvoří jednak lexikalizované zdobněliny (*bonitamente*), jednak některé další příklady, jako jsou *ordenaditamente, lentitamente, tranquilitamente*.²⁹ V některých zemích Latinské Ameriky se používají, i když s malou frekvencí, *rapiditamente, suavemente*. Méně omezená jsou příslovce jako *dulzonamente, facilonamente*.³⁰

3. Sufix *-mente* se nespojuje se syntetickými komparativy adjektiv (**mejormente, *menormente*). Výjimkou je v mnoha zemích *mayormente*. To může být dáno tím, že adjektivum *mayor* nemá pouze srovnávací použití. Sufix *-mente* rovněž odmítají superlativy na *-ísimo/-ísima*, třebaže i tady existují výjimky: *ardentísimamente, brevísimamente*,

²⁶ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 572-573.

²⁷ HAMPLOVÁ, Sylva. *Stručná mluvnice španělštiny*. Vyd. 4. dopl. Praha: Academia, 1998, s. 257-258.

²⁸ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 573.

²⁹ Tamtéž, s. 2288.

³⁰ Tamtéž, s.573-574.

*justísimamente, malísimamente, rarísimamente, a další.*³¹ O tom se zmiňuje také Esboza, který tvrdí, že se i tento superlativní tvar může pojit se sufixem *-mente*, jako příklad uvádí *rapidísimamente*.³²

4. GDLE uvádí, že z řadových číslovek připouští *-mente* pouze *primeramente*, nicméně konstatuje také, že DRAE zaznamenává *segundamente* a *cuartamente* jako zastaralé a *terceramente* jako málo používané. Za běžná adverbia, jejichž adjektiva jsou odvozená z násobných číslovek, považuje *doblemente* a *triplemente*.³³ NGLE oproti tomu říká, že *-mente* přijímají pouze *primero* a *último*, a také *único* (*primeramente, últimamente, únicamente*). Shoduje se s GDLE v konstatování, že *segundamente, terceramente, cuartamente* atd. se používala hlavně v dřívější době.³⁴

5. Kvantifikátory přijímají podle NGLE sufix *-mente* spíše výjimečně. S určitou frekvencí se vyskytují adverbia odvozená od *demasiado, bastante, poco a suficiente*. Příslovce od *demasiado* (*demasiadamente*) přežívá v dnešním literárním jazyce. *Bastantemente* už se tolik nevyskytuje v současných textech, ale přece jen se občas objevuje. Adverbium *pocamente* se ojediněle nachází v literatuře z konce 15. století. Významnou výjimkou je *suficientemente*, které se používá bez omezení, jelikož *suficiente* vedle kvantitativních rysů vykazuje i běžné rysy přídavného jména. Ostatní kvantifikátory adverbia netvoří.³⁵ NGLE uvádí konkrétní příklady těchto adverbií:

*Por luchar **demasiadamente** contra la soledad, ha llegado a la adivinación de que un camino en lucha no es pertinente (Martín Gaité, Nubosidad); Venía **bastantemente** disfrazada (Lope Vega, Peregrino); Es la menor verguença con la qual todo enemigo / **pocamente** se contenta (Flores, J., Triunfo); Ninguna mujer le parecía lo **suficientemente** buena (Vega, A. L., Crónicas).*

6. Další omezení je vysloveně sémantické povahy: adjektiva, která vyjadřují nějaký chvilkový stav, mají menší sklon k tomu vytvářet příslovce se sufixem *-mente* než ta, která vyjadřují trvalejší charakteristiku osob a věcí. Jsou to například *borracho, descalzo, enfermo,*

³¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s.573-574.

³² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. COMISIÓN DE GRAMÁTICA. *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe, 1973, s. 200.

³³ KOVACCI, Ofelia, El adverbio. In BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s.710.

³⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s.573-574.

³⁵ Tamtéž, s.574.

llo, maduro, cansado a mnoho dalších, která se ve verbonominálním predikátu pojí většinou se slovesem *estar*, méně *ser*. Z toho vyplývá, že sémantika hraje významnější roli než morfologie. Proto se mohou adjektiva ze stejné morfologické skupiny chovat různě. Například z adjektiv, která končí na *-oso/-osa*, sufix přirozeně přijímají *bondadoso, cuidadoso, provechoso, sospechoso*, nikoli ale *estudioso, acuoso, boscoso, miedoso*. Ani *enfermo* adverbium s *-mente* přirozeně nevytváří (zde můžeme vidět rozdíl oproti češtině, kde řekneme „vypadáš nemocně“). Gramatiky ale uvádějí, že v literárních textech můžeme občas najít výjimky odporující výše popsaným tendencím: *Se alejaba huidizo calle abajo, observando un tanto despavorida y acuosamente el vacío de la ciudad que se abría ante él* (Armas Marcelo, Madrid).³⁶

NGLE v této souvislosti uvádí, že kritériem by měla být možnost záměny výrazem „de manera + adjektivum“: pokud je tato alternace možná, adverbium by mělo být možné vytvořit. Jako příklad udává spojení *una manera cuidadosa*, které zní přirozeněji než *una manera miedosa*. Gramatika sama nicméně konstatuje, že tato souvislost nebyla zatím dostatečně prozkoumána.³⁷

7. Adjektiva, která končí na *-ble*, se dají rozdělit na dvě skupiny. Ta, která se považují ze synchronního hlediska za odvozená ze španělských výrazů, mají tendenci sufix *-mente* nepřijímat. Nemůžeme tedy říct: **alcanzablemente, *publicablemente, *transportablemente*. Oproti tomu adjektiva, která se nevytvorila ve španělském jazyce, ale jsou například z latiny, ho přirozeně přijímají. Můžeme tedy říci: *agradablemente, amablemente, sensiblemente*.³⁸

8. GDLE uvádí, že adjektiva, která vyjadřují fyzické vlastnosti nebo popisují materiál, nepřipouští sufix *-mente* (**viejamente, *canosamente*).³⁹ Ke stejnému typu patří také adjektiva označující barvy, což konstatuje i NGLLE (**amarillamente, *blancamente, *verdemente, *rojamente*). Naproti tomu ta adjektiva, která vyjadřují pojmy týkající se světla, *-mente* připouštějí (*claramente, oscuramente, luminosamente*). Rovněž adjektiva, která popisují velikost, mohou někdy *-mente* přijímat (*enormemente, largamente, estrechamente*). Dle NGLLE se lze s porušením tohoto pravidla setkat v básních, srov.:

³⁶ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s.574-575.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 573.

³⁹ KOVACCI, Ofelia, El adverbio. In BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s.711.

*Esa sonrisa jamás anochece: / y es matutina con tanto heroísmo, / que en las tinieblas azulmente crece / como un abismo (Hernández, Hombre).*⁴⁰

Sémantická restrikce (zda adjektivum vyjadřuje fyzickou vlastnost nebo ne, odkaz na materiál či nikoli) je silnější než formální morfologické vlastnosti, takže adjektiva se stejným sufixem se mohou chovat různě: **comestiblemente / amablemente, *lavablemente, confiablemente, *ososamente / gozosamente, *papalmente / patriarcalmente.*⁴¹

9. GDLE uvádí, že příslovce s *-mente* nevytvářejí relační přídavná jména, která vyjadřují původ, příslušnost nebo pozici, srov. **inglesamente, *presidencialmente.*⁴²

10. NGLE i GDLE mluví o souvislosti s negací: některá adjektiva přijímají sufix *-mente*, pouze pokud zároveň obsahují prefix *in-*. Dle GDLE se to týká pouze deverbativních adjektiv, která jsou odvozená od sloves končících na *-ble, -nte, -do*: **evitablemente / inevitablemente, *interrumpidamente / ininterrumpidamente, *continentemente / incontinentemente.* U ostatních adjektiv tohoto typu to neplatí: *agradablemente, desagradablemente, aquietadamente, corrientemente.*⁴³

NGLE v této souvislosti uvádí, že zatímco není možné připojit sufix *-mente* (nebo by to působilo nuceně) k adjektivům typu *agotable, alterable, cansable, creíble, dependiente, eludible, evitable, explicable, finito, negable, perturbable, útil, variable*, když jsou tato adjektiva v negaci, adverbia se vytváří bez problémů, srov. *inagotable > inagotablemente, inalterable > inalterablemente, incansable > incansablemente.*

Podobné rozdíly jsou vidět u původních participií, která nemusí být pouze adjektivní povahy. Odvozená adverbia nepřipouští *advertido, esperado, opinado*, atd., ale jejich antonyma *inadvertido, inesperado, inopinado* je bez obtíží vytvářejí: *inadvertido > inadvertidamente, inesperado > inesperadamente, inopinado > inopinadamente.*⁴⁴

⁴⁰ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 574.

⁴¹ KOVACCI, Ofelia, El adverbio. In BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s.711.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 573.

4. Popis postupu

4.1 Metodologie

Obsahem praktické části této práce budou tři případové studie. V první z nich bude cílem mého zkoumání popis frekvence adverbíí na *-mente* a ověření platnosti některých syntakticko-sémantických restrikcí, které jsme popsali v kapitole 3.4. V této studii jsem pracovala s korpusem Araneum Hispanicum Maius. Obecnou frekvenci tohoto typu adverbíí jsem ověřovala za pomoci dotazu [word=".*mente" & tag="ADV.*"]. Tato případová studie má tedy dvě části.

Pro ověření platnosti syntakticko-sémantických restrikcí jsem postupovala tak, že jsme si daná adverbia vždy zadala do vyhledávače a zjistila jsem, zda se vyskytují, či nikoli. Namísto regulérních výrazů jsem mohla využít základní typ dotazu, který slouží k vyhledávání konkrétních slovních tvarů bez složitějších specifikací – toto platí i u zbylých případových studií. Zadávala jsem především adverbia, která by podle popisu restrikcí, který uvádí sekundární literatura, měla být agramatická nebo velmi málo používaná.

Zbylé dvě studie jsou prováděny na korpusu InterCorp. V první analýze se snažím charakterizovat překlad tří vybraných českých adverbíí označujících barvu. Na základě analýzy situace ve španělštině předpokládám, že se tato adverbia budou z češtiny do španělštiny překládat jinak než příslovci se sufixem *-mente*. Snažím se tedy zjistit, jaké prostředky překladatelé využívají.

V poslední analýze jsem si vybrala tři španělská adverbia na *-mente*, a zkoumám typologii českých protějšků (můj předpoklad je, že repertoár těchto protějšků bude různorodý).

V závěru shrnu výsledky, ke kterým po korpusových analýzách dojdou.

4.2 Charakteristika použitých korpusů

Výzkum dat jsem tedy provedla na dvou korpusech, Araneum Hispanicum Maius a InterCorp. Práci s korpusem ČNK a přístup k nim umožňuje webová aplikace KonText, kde můžeme klást dotazy základní i pokročilé.

U řady korpusů Aranea je na výběr ze dvou korpusů, které je možné použít – jeden je větší (tzv. Maius), druhý menší (Minus), ten obsahuje 10 % slov korpusu většího. Použila jsme ten větší, tedy Araneum Hispanicum Maius.⁴⁵ Skládá se z textů z různých webů.

Paralelní jazykový korpus InterCorp⁴⁶ byl založený v roce 1994. Je součástí Českého národního korpusu a patří do skupiny paralelních korpusů. Paralelní korpus nabízí možnost vyhledat daný jev paralelně v několika jazycích. Pracovala jsem se španělskou verzí 14, která byla spuštěna 31. 1. 2022. Vyhledávání jsem omezila na jádro a v rámci něho jen na originály ve zdrojovém jazyce. V třetí případové studii (španělština – čeština) měl tento subkorpus 12 283 484 pozic. V druhé případové studii (čeština-španělština) jsem vycházela z české verze 14, která byla také spuštěna 31. 1. 2022 a obsahuje 22 901 546 pozic.⁴⁷

⁴⁵ BENKO, V.: Araneum Hispanicum Maius, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

⁴⁶ ČERMÁK, Petr a VAVŘÍN, Martin. *Korpus Intercorp – čeština, španělština, verze 14 z 31. 1. 2022*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2022. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

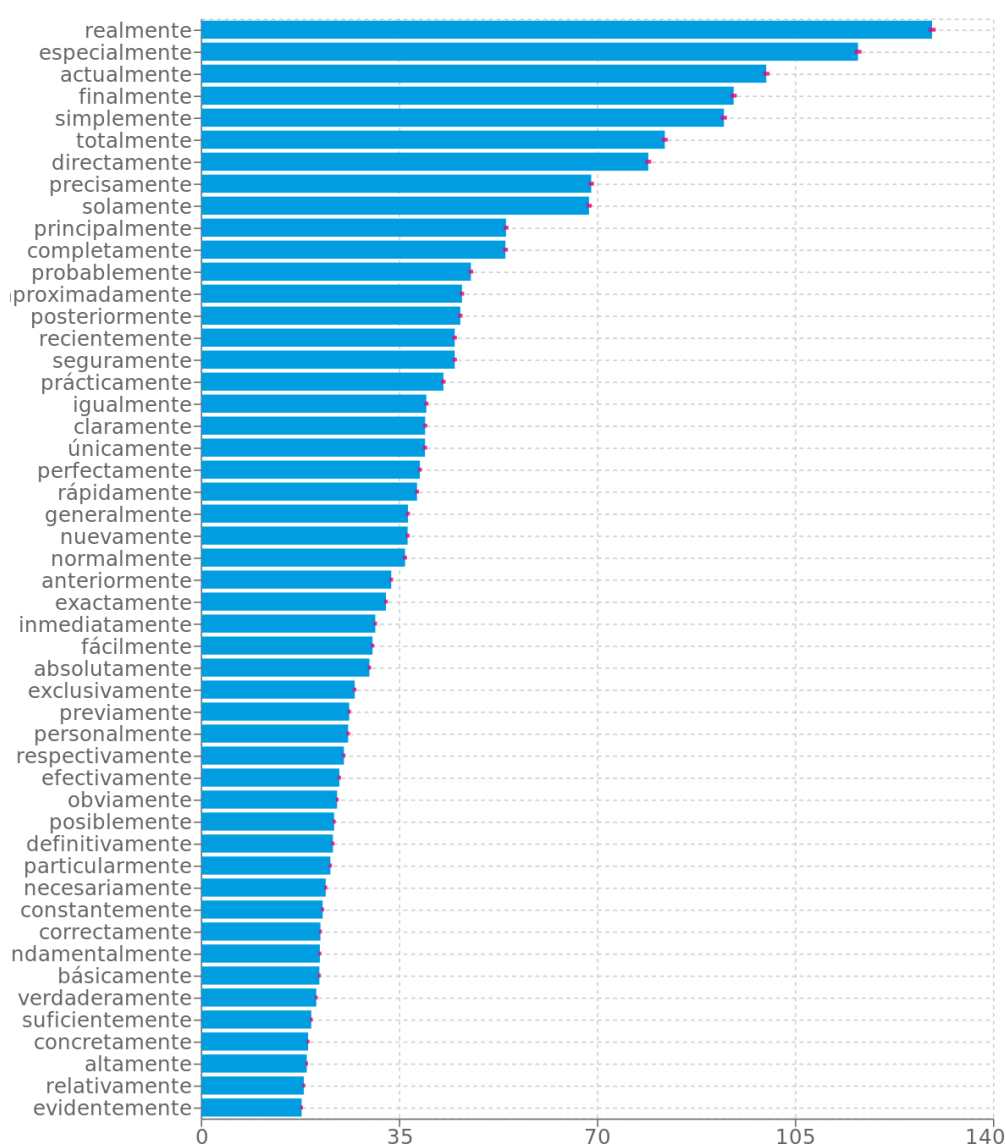
⁴⁷ InterCorp se skládá z *jádra*, kde se vyskytují převážně beletristické texty, které jsou ručně zarovnávané a *kolekce* (tyto texty jsou zarovnávané automaticky). Pro to, abychom se vyhnuli nějaké chybě při automatickým zarovnáním, budeme pracovat pouze s texty z *jádra*. <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp:verze14>

5. Praktická část

5.1 Případová studie na korpusu Aranea

5.1.2 Produktivita adverbíí na *-mente*

Zvolila jsem dotaz [word=".*mente" & tag="ADV.*"] a hledání jsem nijak neomezila. Výsledky, které korpus našel, se tedy týkají celého korpusu. Tento dotaz měl za úkol najít všechna adverbia, která končí na *-mente*. Korpus vyhledal 4 619 690 výskytů. Níže přikládám tabulku a graf, které dokazují, jak produktivní tento slovotvorný proces v současné španělštině je.

Graf 1. Adverbia zakončená na *-mente* s největší frekvencí (korpus Araneum Hispanicum Maius)

Tvary jsem si poté zobrazila pomocí frekvence a tabulku jsem si nechala vyexportovat do Excelu. Korpus vyhledal 16 687 různých adverbii s frekvencí pohybující se od 154948 (adverbium *realmente*) do jedné (poslední adverbia mají tedy výskyt 1). Všechna tato čísla jsou dokladem velké produktivnosti tohoto typu derivace i vysoké frekvence velkého množství takto tvořených adverbii.

Tabulka 1 zachycuje 50 nepoužívanějších adverbii na *-mente*. Jak vidno, nejčastěji se vyskytuje *realmente* (154948 výskytů), druhé je *especialmente* a třetí nepoužívanější je *actualmente*. 50. nejfrekventovanější adverbium má v našem korpusu 21233 výskytů, což je opět dokladem toho, že zkoumaná adverbia tvoří v systému i úzu centrální položku.

1	realmente	154948	26	Anteriormente	40239
2	especialmente	139229	27	Exactamente	39109
3	actualmente	119767	28	inmediatamente	36850
4	finalmente	112862	29	Fácilmente	36262
5	simplemente	110791	30	Absolutamente	35610
6	totalmente	98256	31	exclusivamente	32502
7	directamente	94756	32	Previamente	31319
8	precisamente	82658	33	Personalmente	31090
9	solamente	82192	34	respectivamente	30200
10	principalmente	64587	35	Efectivamente	29228
11	completamente	64455	36	Obviamente	28755
12	probablemente	57131	37	Posiblemente	28121
13	aproximadamente	55242	38	definitivamente	27869
14	posteriormente	54887	39	particularmente	27321
15	recientemente	53700	40	necesariamente	26345
16	seguramente	53696	41	constantemente	25695
17	prácticamente	51300	42	Correctamente	25215
18	igualmente	47679	43	fundamentalmente	25094
19	claramente	47423	44	Básicamente	24994
20	únicamente	47405	45	verdaderamente	24332
21	perfectamente	46303	46	suficientemente	23281
22	rápidamente	45701	47	Concretamente	22598
23	generalmente	43787	48	Altamente	22316

24	nuevamente	43707	49	Relativamente	21699
25	normalmente	43162	50	Evidentemente	21233

Tabulka 1. Adverbia zakončená na -mente s největší frekvencí

5.2.2 Restrikce užívání adverbíí

V kapitole *Restrikce při tvorbě adverbíí na -mente* jsem shrnula základní sémantická, syntaktická a jiná omezení v užívání analyzovaných adverbíí, tak jak je popisuje sekundární literatura. Cílem této případové studie je ověřit, zda data z korpusu potvrzují uvedená tvrzení. Postupovat budu podle bodů, které jsem uvedla ve zmíněné kapitole. Jak vyplývá z výše řečeného, veškeré ověřování proběhne na jednojazyčném korpusu Araneum Hispanicum Maius.

Vybrala jsem ta tvrzení, která lze na korpusu ověřit, tj. zajímala jsem se zejména o ty případy, kde sekundární literatura konstatuje, že u určitých konkrétních typů adjektiv není odvození sufixem *-mente* možné, příp. že podléhá kontextovým, sémantickým či jiným restrikcím, a přitom korpus umožňuje vytvořit dotaz, který by dané tvrzení mohl ověřit. Postup bude u každé jednotlivé restrikce stejný – definuji nejprve předpokládanou restrikci, stanovím dotaz pro korpus a ověřím, zda data zmíněnou restrikci potvrzují, nebo nikoli (vždy použiji konkrétní příklady, které zmiňuje sekundární literatura). Závěr, ke kterému dospěji, se tedy bude týkat jen dat z mého korpusu a nemusí platit obecně: budu konstatovat, že tvrzení o dané restrikci platí/neplatí v mém korpusu, nikoli obecně.

1. Adverbia na *-mente* nelze vytvářet od pasivních (minulých participií)

Podle NGLE tedy neexistují adverbia **agotadamente*⁴⁸, **aprobadamente*, **traducidamente* (to ale neplatí o participiích, která dnes fungují jako adjektiva kvalitativní, např. *acertadamente*, *cansadamente*, *continuadamente*). Jak ukazuje tabulka 2, data z korpusu toto tvrzení plně potvrzují.

Adverbium	Počet výskytů
<i>*agotadamente</i>	0
<i>*aprobadamente</i>	0
<i>*traducidamente</i>	0

⁴⁸ Formy, které zdroje uvádějí jako neexistující/negramatické, budu označovat hvězdičkou, a to i tehdy, když je na korpusu naleznou.

acertadamente	1760
cansadamente	36
continuadamente	130

Tabulka 2

2. Sufix *-mente* nepřijímají zdrobněliny, pouze ty lexikalizované

Jak ukazuje tabulka 3, korpusová data potvrzují platnost i této restrikce.

Adverbium	Počet výskytů
*chiquitamente	0
bonitamente	15

Tabulka 3

3. Sufix *-mente* nelze spojovat se syntetickými komparativy adjektiv

Podle sekundární literatury je v mnoha zemích výjimkou *mayormente*. Data z korpusu tento závěr nepotvrzují, nicméně výskyt těchto forem je vzhledem k velikosti korpusu okrajový – našla jsem 2 výskyty *mejormente* a 11 *menormente*. Uvedu příklad:

... - y en cualquier caso, los varios proceso de percepción y del pensamiento siempre funcionan juntos y son **mejormente** entendidos como un todo que como la suma de sus partes separadas. (<http://biblioweb.sindominio.net/memetica/estupid2.htm>)

Mayormente se opravdu užívá běžně, jak ukazuje tabulka 4.

Adverbium	Počet výskytů
*mejormente	2
*menormente	11
mayormente	4970

Tabulka 4

4. Z řadových číslovek připoustí *-mente* jen některé, část takto utvořených adverbii je zastaralých

Korpus tvrzení gramatik potvrzuje. Jak dokládá tabulka 5, velmi výrazné užívání má *únicamente* a *últimamente*. Zcela běžně se používá *primeramente*, méně už *doblemente*. *Triplemente* má už také poměrně málo výskytů. *Segundamente* a *terceramente* se skoro nepoužívají a *cuartamente* nemá žádný výskyt.

Adverbium	Počet výskytů
<i>únicamente</i>	47478
<i>últimamente</i>	17536
<i>primeramente</i>	4157
<i>doblemente</i>	2240
<i>triplemente</i>	96
<i>segundamente</i>	9
<i>terceramente</i>	1
<i>cuartamente</i>	0

Tabulka 5

5. Kvantifikátory tvoří adverbia na *-mente* pouze výjimečně

Toto tvrzení gramatik korpusová data potvrzují. Nejvíce se vyskytuje *suficientemente*, které vykazuje i rysy běžného přídavného jména. Občas se vyskytne *bastantemente* a *demasiadamente*, téměř vůbec *pocamente*.

Adverbium	Počet výskytů
<i>suficientemente</i>	23292
<i>bastantemente</i>	162
<i>demasiadamente</i>	37
<i>pocamente</i>	2

Tabulka 6

6. U některých adjektiv se objevují restriktce sémantické povahy (více výše s. 14)

Tabulka 7 obsahuje několik adjektiv s významem chvilkový, dočasný stav, jež mají údajně menší sklon přijímat *-mente* než ta, která vyjadřují nějakou trvalejší charakteristiku věcí. Jak vidno, nejvíce výskytů mělo *maduramente*, některá adverbia doložena v korpusu nejsou.

Adverbium	Počet výskytů
<i>borrachamente</i>	0
<i>descalzamente</i>	0
<i>enfermamente</i>	4
<i>llenamente</i>	4
<i>maduramente</i>	26

Tabulka 7

7. Některá adjektiva zakončená na *-oso/-osa* přijímají *-mente* snáze než jiná

Korpusová data k výskytu konkrétních příkladů uváděných gramatikami jsou obsahem tabulky 8 a potvrzují tvrzení sekundární literatury: ve dvou případech není v korpusu ani jedno použití, u dalších dvou je jich zanedbatelné množství. Zajímavé je, že ačkoli NGLE uvádí, že se *acuosamente* vyskytuje v literatuře a uvádí nám i příklad, v korpusu žádné výskyty nejsou.

Adverbium	Počet výskytů
<i>estudiosamente</i>	5
<i>miedosamente</i>	4
<i>acuosamente</i>	0
<i>boscosamente</i>	0

Tabulka 8

8. Adjektiva, která končí na *-ble* a jsou odvozená ze španělských výrazů, se s *-mente* nepojí

Toto tvrzení korpusová data potvrzují – žádný z příkladů uváděných gramatikami není v korpusu doložen (viz tabulka 9).

Adverbium	Počet výskytů
*alcanzablemente	0
*publicablemente	0
*transportablemente	0

Tabulka 9

9. Se sufixem *-mente* se nepojí adjektiva, která vyjadřují fyzické vlastnosti nebo popisují materiál

Korpus tento závěr potvrzuje, jejich výskyt je zanedbatelný (tabulka 10).

Adverbium	Počet výskytů
*blancamente	3
*amarillamente	2
*viejamente	2
*verdemente	1
*canosamente	0
*rojamente	0

Tabulka 10

10. Relační adjektiva netvoří příslovce s *-mente*

I tento závěr korpus opět potvrdil, jelikož nenašel ani jeden případ z níže uvedených adverbíí.

Adverbium	Počet výskytů
*inglesamente	0
*presidencialmente	0

Tabulka 11

11. Některá adjektiva přijímají *-mente*, pouze pokud zároveň obsahují prefix *-in*

GDLE tvrdí, že se to týká pouze deverbativních adjektiv, která jsou odvozená od sloves končících na *-ble*, *-nte*, *-do*. Jak dokládá tabulka 12, v korpusu se nejvíce vyskytuje **interrumpidamente*, které mělo 35 výskytů, jeho negovaný protějšek s prefixem *in-* *ininterrumpidamente* měl výskytů o poznání více, jelikož jich korpus vyhledal 1113.

Adjektivum	Počet výskytů adverbia	Počet výskytů adverbia s <i>-in</i>
continente	1	4
evitable	1	6684
interrumpido	35	1113

Tabulka 12

Jak můžeme vidět, adverbia s prefixem *-in* se opravdu používají častěji, než ta, která prefix nemají. Ale korpus nepotvrzuje, že by se vůbec nepoužívala, jak dokládá *interrumpidamente*.

Pro příklady, které ke stejnému tématu uvádí NGLE, platí zmiňované tvrzení stoprocentně, jelikož odvozené adverbium od adjektiva bez prefixu *-in* se neobjevilo ani jednou (viz tabulka 13).

Adjektivum	Počet výskytů adverbia	Počet výskytů adverbia s <i>-in</i>
agotable	0	24
alterable	0	23

cansable	0	1289
----------	---	------

Tabulka 13

Platí i další konstatování NGLE, týkající se původních participií s *-mente*: adverbia v kladné, nenegované podobě se vyskytují minimálně (viz tabulka 14).

Participium	Počet výskytů adverbia	Počet výskytů adverbia s <i>-in</i>
advertido	4	344
esperado	7	1553
opinado	1	143

Tabulka 14

Mohu konstatovat, že data z korpusu v zásadě potvrzují, co píše gramatiky. Ne vždy tvrzení o neexistenci konkrétních adverbií platí absolutně, často se v korpusu pár výskytů najde, je jich ale velmi málo (nejvyšší počet z těchto všech zkoumaných výše byl 26 výskytů a mělo ho adverbium *maduramente*). V poměru k velikosti korpusu je to ale velmi malé číslo, takže platnost restrikcí udávaných GDLE a NGLE lze na základě dat z korpusu potvrdit.

5.3 Případová studie 2 – Adverbia odvozená od adjektiv označujících barvu

V této druhé případové studii se budu snažit zjistit, jaké překladatelské postupy se nejčastěji používají při překladu adverbíí, která jsou odvozená od adjektiv označujících barvu.

V této studii budu používat korpus InterCorp. Budu postupovat, jak jsem popsala v kapitole *Metodologie*.

Moje případová studie se bude týkat překladu tří konkrétních českých adverbíí vyjadřujících barvu do španělštiny. Jak vyplývá z výkladů v teoretické části, adverbia vyjadřující barvu se chovají ve španělštině velmi specificky, protože u nich působí zejména sémantické restriktce. Komplikace při vytváření těchto adverbíí kontrastují s tím, že v češtině se vytvářejí snadno.

Tuto studii budu provádět na českých adverbíích *modře*, *černě* a *bíle*. Zvolila jsem je na základě předběžné rešerše – zjistila jsem totiž, že u dalších alternativ (*zeleně* atd.) by mi po odečtení nevhodných příkladů zbylo málo příkladů k analýze.

5.3.1 České adverbium *modře*

Korpus vyhledal 20 výskytů adverbia *modře*. Bylo třeba vyřadit 1 substantivní použití *modře*, takže mi zbylo 19 výskytů – jejich frekvenci zachycuje tabulka 15:

Překlad	Frekvence
azul / azules	9
pintado de azul	2
vynecháno	2
escarchadas de azul	1
sombreado de azul	1
el color azul	1
el azul	1
azulado	1
rosa	1

Tabulka 15

V tabulce 16 jsem tyto jednotlivé překlady zařadila do způsobu překladů.

Způsob překladu	Frekvence
adjektivum	10
adjektivum + de + azul	4
substantivum	2
vynecháno	2
chybný překlad	1

Tabulka 16

Nejvíce se překládá pomocí adjektiva, popř. pomocí adjektivum + de + azul.

Ostatní způsoby mají menší zastoupení.

Při překladu slova *modře* do španělštiny se tedy používá adjektivum *azul* / *azules*, příp. *celeste* (v jednom případě *azulado*), tj. adverbium je v češtině převedeno do podoby adjektivního přívlastku substantiva, srov.:

- Nevšimla si, že po ní pokukuje z **modře** pruhovaných peřin, a na znamení svátku zdobila okenní tabulky zelenými větvkami.

No se dio cuenta de que le lanzaba miradas desde las colchas de rayas **azules**: para señalar el día festivo estaba decorando los cristales de las ventanas con ramas verdes.

(Miloš Urban, *Hastrman – zelený román*, přeložil: Kepa Uharte, Barcelona: El Andén, 2008)

- Francin stál jako kouzelník, v prstech držel trubičku, ve které to bledě **modře** svítilo.

Como un mago, Francin sostenía en los dedos un pequeño tubo con luz **celeste**.

(Bohumil Hrabal, *Postřižiny*, přeložila: Monika Zgustová, Barcelona: Destino, 1976)

Častý je výskyt spojení adjektivum + de + azul: *pintado* / *sombreado* / *escarchadas de azul*. Tento způsob překladu se vyskytuje celkem 4x.

- **Modře** nalíčená, lesklá víčka drahouška Li, podobná něžným škebličkám, se zachvěla.

Los párpados **sombreados de azul** de su querida Li, parecidos a dos delicadas Conchitas, se movieron.

(Karel Čapek, *Válka s mloky*; přeložili: Ana Falbrová a Ciro Elizondo, Barcela: Broguera, 1982)

Někdy není *modře* přeloženo vůbec:

- A Li (v **modře** proužkovaném pyžamu, které se Abeovi tak líbilo) snila se zářícíma očima o perlách a mořských bozích.

Vestida con el pijama a rayas que tanto le gustaba a Abe, soñaba, brillantes los ojos, con las perlas de los dioses marinos.

(Karel Čapek, *Válka s mloky*, přeložili: Falbrová Ana a Ciro Elizondo, Barcelona: Bruguera, 1982)

Další překlady, které se nacházely po jednom, byly substantizované adjektivum *el azul* a spojení slova *color* a adjektiva *azul* (*de color azul*):

- Měla bych na sobě to pyžamo, to **modře** proužkované, co se ti tak líbilo především.

Llevaría puesto ese pijama, **el azul** a rayas que tanto te gustó anteaer.

(Karel Čapek, *Válka s mloky*, přeložili: Falbrová Ana a Ciro Elizondo, Barcelona: Bruguera, 1982)

Jednou je slovo *modře* přeloženo jako *rosa*, jde o zjevnou chybu:

- Ty saze pak velebně zasypaly průvod bíle a **modře** oblečených dětí.

Las niñas, esas pequeñas novias vestidas de blanco y **rosa**, quedaron todas hechas unos deshollinadores.

(Bohumil Hrabal, *Městečko*, přeložila: Zgustová Monika, Barcelona: Ediciones Destino, 1995)

5.3.2 České adverbium *černě*

Adverbium *černě* se v korpusu vyskytuje 20x. V tabulce 17 můžeme vidět, jaké překladatelské postupy byly použity:

Překlad	Frekvence
adjektivum + de + negro	8
adjektivum	6
vynecháno	3
jiné	3

Tabulka 17

Nejprve bych chtěla okomentovat 3 výskyty, které jsem zařadila do kolonky jiné, jelikož každý 1 případ byl maličko jiný než ten druhý. Většinou jsou přeloženy trošku jiným významem. Každý z nich teď popíšu.

Jeden překlad se z naší analýzy trochu vymyká, protože slovo *černě* má význam *negativně*, a překladatel právě takto slovo přeložil:

- Ó, jste příliš skromný, řekl pak Záturecký, vy, takový znalec, jak můžete tak *černě* posuzovat své postavení!

-Oh, es usted demasiado modesto – dijo el señor Zaturecky -. ¡Un experto como usted! ¿Cómo puede valorar tan **negativamente** su posición?

(Milan Kundera, Směšné lásky, přeložil: Fernando de Valenzuela, Barcelona: Grijalbo Mondadori S.A., 2000)

Další překlad, který se vymyká, souvisí se zvláštní interpretací originálu, když autor přeložil *černě brunátným* jako *rojo oscuro*. Místo *negro* tedy použil *oscuro*:

- Pokud se týče semínek, jsou některá podobná šňupávému tabáku, jiná světloučkým a plavým hnidám, jiná lesklým a *černě* brunátným blechám bez nožiček.

Por lo que respecta a las semillas, unas parecen tabaco en polvo, otras, liendras claras y rojizas, otras, pulgas brillantes y de un rojo **oscuro**, sin patas.

(Karel Čapek, Zahradníkův rok, přeložil: Esteve Serra, Palma de Mallorca: José J. de Olañeta, D.L., 2009)

Posledním specifickým překladem bylo použití substantiva *negruras*:

- A tak dále, tak dlouho se mi **černě** zpovídala, až byla bílá, a já jsem na bílou zeď sklepa vyčáral celej barel černýho dehtu.

Durante tanto tiempo me confesó tantas **negruras** que se volvió blanca, y yo, sobre la pared blanca del sótano, gasté pintado todo el alquitrán.

(Bohumil Hrabal, Pábitelé, přeložili: Eva Kruntorádová a Núria Mirabet, Barcelona: Destino, 1996)

Zbývající výskyty se již jeví jako standardní a jsou rozepsány v tabulce 18.

Překlad	Frekvence
vestido/ -as de negro	7
negro/-as	6
vynecháno	3
barnizadas de negro	1

Tabulka 18

Nejčastěji se vyskytoval překlad *vestido de negro*. Zde bych ale chtěla zmínit, že hned 4 výskyty byly z jedné knihy a od jednoho překladatele. Týká se to Milana Kundery a jeho knihy *Život je jinde*. Vybrala jsem jeden příklad:

- **Černě** odění lidé byli shromážděni kolem jámy, u níž ležela rakev.

La gente **vestida de negro** estaba reunida alrededor de una fosa, en la que reposaba un féretro.

(Milan Kundera, *Život je jinde*, přeložil: Fernando de Valenzuela, Barcelona: Seix Barral, 2001)

Výskyt spojení *de negro* se objevil ještě jednou, s adjektivem *barnizadas*:

- Vybílené stěny, **černě** natřené mříže i tlustý pan Demartini, vrchní dozorce ve vyšetřovací vazbě s fialovými výložky i obrubou na erární čepici.

Las paredes encaladas, las rejas **barnizadas de negro** y también el gordo inspector general para los detenidos provisionales, el señor Dermatini, con las solapas violeta y el galón de la capa del mismo color.

(Jaroslav Hašek, *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, přeložil: Alfonsina Janés Nadal, Barcelona: Destino, 1980)

V 6 případech bylo adverbium *černě* přeloženo pomocí adjektiva *negro*.

- Řekl bych si, že jsi hrozně nešťastný, když vidíš bílý sloup černě.
Me diría que seguramente debías ser terriblemente desgraciado e infeliz si veías **negro** un pilar blanco.
(Karel Čapek, *Knihapokryfu*, přeložila: Ana Orozco de Falbr, Praha: Artia, 1962)
- Po rozednění směřoval můj zrak jediným směrem, ale Vlhošť nebylo vidět, nebe se černě zatáhlo a spadlo pár kapek.
Después de amanecer, dirigí mi mirada en un único sentido, pero Vlhošť no se veía, el cielo se había cerrado **negro** y caían algunas gotas.
(Miloš Urban, *Hastrman*, přeložil: Kepa Uharte, Barcelona: El Andén, 2008)

Ve třech případech bylo adverbium *černě* při překladu zcela vynecháno.

- Najednou se v davu **černě** zablesklo, zjevil se chlápek zachmuřenej jak divadelní mstitel, Roman Rops, co se právě pustil z Fulcanelliho lešení na laně, prosvištěl kolem mě a sedmimílovejma krokama dokráčel do průchodu na Druhý nádvoří.
De repente vi a Roman Rops, que, ceñudo, acababa de bajarse con un auxilio de una cuerda del andamio de Fulcanelli, pasó zumbando frente a mí y a grandes zancadas fue hasta el pasadizo que llevaba al segundo patio.
(Miloš Urban, *Stín katedrály*, přeložil: Kepa Uharte, Barcelona: Ediciones B, 2006)

V uvedeném příkladu můžeme dokonce vidět, že autor vynechal úplně celou větu.

5.3.3 České adverbium *bíle*

Korpus vyhledal celkem 12 výskytů (viz tabulka 19).

Překlad	Frekvence
adjektivum + de + <i>blanco</i>	8
adjektivum	3
vynecháno	1

Tabulka 19

Z tabulky 19 je vidět, že zde u tohoto překladu adverbia *bíle* byly využity 2 hlavní typy překladů – pomocí adjektivum + de + *blanco* a pomocí adjektiva.

Překlad	Frekvence
pintado/a de blanco	5
vestida/os/as de blanco	3
blancas	3
vynecháno	1

Tabulka 20

V tabulce 20 jsem rozepsala, jaké konkrétní překlady byly použity. Skoro polovina výskytů adverbia *bíle* byla překládána pomocí spojení *pintado/a de blanco*.

- Pak už nebyl vůbec ničím překvapen, když za rybníčkem z *bíle* natřeného domku, na kterém visela slepice (jak někde říkali orlíčku), vystoupil četník, jako pavouk, když hlídá pavučinu.

Pero luego ya no se sorprendió lo más mínimo cuando de detrás de un estanque salió de una casa **pintada de blanco** sobre la que colgaba una paloma, como se la llama en muchos lugares al águila, un gendarme como araña que vigila su tela.

(Jaroslav Hašek, *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, přeložila: Alfonsina Janés Nadal, Barcelona: Destino, 1980)

Třikrát se vyskytlo spojení participia *vestido* (v různých tvarech) s *de blanco*.

- Když jsme šli kolem tenisových hřišť, v hlubokém soumraku se pohybovali ještě *bíle* oblečení hráči, jejich bílé svetry a bílé kalhoty zářily v tom soumravném večeru, že měli opálené nohy a ruce a hlavy, tak se zdálo, že se tam pohybují jenom ty bílé svetry, šortky.

Un poco más lejos, en las pistas de tenis, aún se movían jugadores **vestidos de blanco**, sus camisetas y pantalones destacaban contra el crepúsculo y, puesto que tenían las piernas y los brazos morenos, parecía que se movían sólo las camisetas y los pantalones cortos.

(Bohumil Hrabal, *Svatby v domě*, přeložila: Monika Zgustová, Barcelona: Ediciones Destino, 1993)

Ve stejném počtu se vyskytuje i překlad ve formě adjektiva *blancas*.

- Pil jsem z červeně a *bíle* pruhovaného šálku kávu.

Bebía café de una taza a rayas rojas y **blancas**.

(Miloš Urban, Lord Mord, přeložil: Kepa Uharte, Barcelona: Ediciones B, 2009)

V jednom případě překladatel adverbium *bíle* zcela vynechal.

- Zatím však visí nad půlkruhem Bratrstva Božího těla a **bíle** osvětluje temně planoucí ciferník měsíce, který se v červené záři vynořil nad Prahou jako na plátně Caspara Friedricha.

De momento suspendido por encima del semicírculo de la Hermandad del Cuerpo de Cristo, iluminaba la esfera resplandeciente de la luna, que cuya roja esfera había aparecido sobre Praga como en un lienzo de un paisajista.

(Miloš Urban, Sedmikostelí: gotický román z Prahy, přeložil: Kepa Uharte Medicoa, Madrid: Ediciones B, 2005)

Na základě dat ke všem třem adverbii můžeme konstatovat, že nejčastěji byla tato adverbia překládána těmito způsoby:

1. Pomocí participia/adjektiva, předložky *de* a *azul/negro/blanco* – tento druh překladu byl využíván nejčastěji, např. *pintado de azul, vestidas de negro, pintada de blanco*.
2. Pomocí adjektiva – překladatelé použili namísto adverbia adjektivum: *rayas blancas, veías negro*.
3. Adverbium bylo vynecháno.

Zásadní je, že ani jeden překladatel nevyužil ve španělštině adverbium se sufixem –*mente* ani jiného adverbia. Lze tedy konstatovat, že i tato kontrastivní studie potvrzuje tvrzení komentované v teoretické části, totiž že adjektiva vyjadřující barvu nepřijímají ve španělštině sufix –*mente* pro vytváření adverbii.

5.4 Případová studie 3 – České protějšky španělských adverbii

Nyní se budu na korpusu InterCorp zabývat českými protějšky adverbii, která končí na *-mente*. Budu zkoumat, jak jsou španělská adverbia překládána do češtiny. Na základě předběžné rešerše jsem si vybrala tři relativně frekventovaná adverbia na *-mente*, u kterých lze očekávat, že budou do češtiny přeložena více možnými způsoby. Jde o adverbia *verdaderamente*, *finalmente* a *perfectamente*. Opět budu postupovat způsobem, který je popsán v kapitole *Metodologie*,

5.4.1 Adverbium *verdaderamente*

První adverbium, kterým se budu zabývat, je *verdaderamente*. Překladová datová databáze Treq⁴⁹, která vychází z dat paralelního korpusu InterCorp, uvádí, že se adverbium *verdaderamente* překládá do češtiny z 47,6 % jako *opravdu*, z 16,9 % jako *skutečně*, z 11,6 % jako *vskutku* a z 9,6 % jako *doopravdy*.

Pracovala jsem s náhodným vzorkem se 200 výskyty. Vzorek jsem vytvořila tak, že jsem po zobrazení výsledků klikla na konkordanci a poté na vzorek, kde jsem zvolila číslo 200.

Toto adverbium bylo překládáno různými způsoby, které můžeme vidět v tabulce 21. U třech nejčastějších výskytů, jsem přidala i jejich procentuální výskyt. 2 překlady byly v korpusu chybně zarovnány.

Překlad	Frekvence
adverbiem	153 (76,5 %)
konstrukce adjektivum + substantivum	17 (8,5 %)
adverbiální spřežkou / příslovečném určení	10 (5 %)
vynecháno	9
přestylizování věty	7
adverbiální konstrukcí větou	2
chybné zarovnání	2

Tabulka 21

⁴⁹ VAVŘÍN, Martin a ROSEN, Alexandr. Treq. FF UK. Praha, 2015. [online]. Dostupné z: <https://treq.korpus.cz/>

Jak můžeme vidět v tabulce, adverbium *verdaderamente* bylo v 76,5 % překládáno pomocí adverbia. Tyto překlady můžeme najít v tabulce 22. Zanesla jsem každé adverbium. Opět jsem tři nejfrekventovanější vyjádřila pomocí procent, která počítám z celkového počtu 200 výskytů, pro lepší představu.

Adverbium	Frekvence	Adverbium	Frekvence	Adverbium	Frekvence
opravdu	71 (35,5 %)	vážně	3	silně	1
skutečně	37 (18,5 %)	pořádně	2	vlastně	1
doopravdy	19 (9,5 %)	úplně	2	vůbec	1
vskutku	6	fakticky	1	zcela	1
fakt	3	jistě	1		
pravda	3	pěkně	1		

Tabulka 22

Nejčastěji je španělské adverbium *verdaderamente* překládáno tak, jak uvádí Treq, tedy adverbium *opravdu*. Tvoří skoro polovinu výskytů, tedy 71 (35,5 %).

- Era **verdaderamente** notable la destreza del mayor de los hermanos Van Mander paral el preparado de los colores.

Zručnost staršího z bratří Van Manderů při přípravě barev byla opravdu pozoruhodná.

(Federico Andahazi, El secreto de los flamencos, přeložila: Jungmannová Marie, Praha: Odeon, 2003)

- Única vez que me acerqué **verdaderamente** a ella.

To byl vlastně jediný okamžik, kdy jsem se s ní **opravdu** sblížil.

(Mario Benedetti, Gracias por el fuego, přeložila: Libuše Prokopová, Praha: Odeon, 1986)

- Me cuesta tanto a veces darme cuenta de lo que **verdaderamente** necesito...

Občas mi dlouho trvá, než si uvědomím, co **opravdu** potřebuji...

(Jorge Bucay, Silvia Salinas, Amarse con los ojos abiertos, přeložila: Ilona Staňková, Praha: Albatros, 2009)

I v druhém nejčastěji používaném překladu pomocí adverbia se moje analýze shoduje s Treqem, že je to adverbium *skutečně*. Vyskytuje se 18,5 %.

- Adivinó usted que el hombre con abrigo de polo y stetson antiguo que fue a la oficina era **verdaderamente** yo, no un doble...

Uhodl jste, že člověk ve dvouřadém kabátě a zastaralém stetsonu jsem byl **skutečně** já, žádný můj dvojník...

(Carlos Fuentes, Vlad, přeložila: Anežka Charvátová, Praha: Argo, 2014)

- Insisto en emplear esta palabra, a pesar de lo pedante que es, porque tras ella está lo **verdaderamente** esencial y fértil.

Trvám na používání tohoto výrazu, přestože je pedantický, neboť je za ním uloženo to **skutečně** podstatné a plodné.

(José Ortega y Gasset, La rebelión de las masas, přeložili: Václav Černý a Josef Forbelský, Praha: Naše vojsko, 1993)

Druhý nejčastější způsob překlad byl pomocí převodu do konstrukce adjektiva + substantivem (tj. věta je syntakticky částečně přestrukturována). Tento způsob se vyskytoval v 17 (8,5 %) případech.

- La tribu está regida por el rey, cuyo poder es absoluto, pero sospecho que los que **verdaderamente** gobiernan son los cuatro hechiceros que lo asisten y que lo han elegido.

Kmen je řízen králem, vybaveným absolutní mocí, avšak mám podezření, že **skutečnými** vládci jsou čtyři kouzelníci, kteří mu asistují a kteří ho zvolili.

(Jorge Luis Borges, El informe Brodi; přeložil: Josef Forbelský, Praha: Odeon, 1978)

- Con el resultado que el único **verdaderamente** materialista (porque a mí me daban novocaína pura, pura materia) era el único que no levantaba cabeza. Takže výsledkem bylo, že se z toho nemohl vylízt jedině **pravý** materialista (protože mě píchali čistý novokain, čistou matérii).

(Ernesto Sábato, Abaddón el exterminador; přeložila: Anežka Charvátová, Brno: Host, 2002)

V 5 % výskytů bylo adverbium *verdaderamente* překládáno pomocí adverbiální spřežky / příslovečného určení, např. předložky + substantiva. Do tabulky 23 jsem zanesla každý tento výskyt.

Překlad	Frekvence
ve skutečnosti	6
na mou duši	1
na věky věků	1
po pravdě	1
tak docela	1

Tabulka 23

Z tabulky vyplývá, že se nejčastěji vyskytovalo spojení předložky a substantiva *ve skutečnosti*:

- Y si se buscaron con ganas de encontrar se, se encontrarían, poniendo fin de una vez a estas continuas reyertas, en las cuales los que **verdaderamente** baten el cobre de firme son sus deudos, sus allegados y su servidumbre.

A šli po sobě doopravdy, určitě by se neminuli a jednou provždy tak skoncovali s těmahle nekonečnými potyčkama, při nich **ve skutečnosti** spolu kříží zbraně akorát jejich příbuzní, přívrženci a služebnictvo.

(Gustavo Adolfo Bécquer, Leyendas; přeložil: Vít Urban, Praha: Vyšehrad, 1999)

- Lo que **verdaderamente** piensa es esto: yo sé que, hablando con tofo rigor, esta cosa no es A, ni aquella B; pero, admitiendo que son A y B, yo me entiendo conmigo mismo para los efectos de mi comportamiento vital frente a una y otra cosa.

Ve skutečnosti si myslí toto: já vím, že přísně vzato tato věc není A, ani ta druhá B, ale připustím-li, že jsou A a B, dorozumívám se tím sama se sebou o svém životním postupu vzhledem k oběma těmto věcem.

(José Ortega y Gasset, La rebelión de las masas; přeložili: Václav Černý a Josef Forbelský, Praha: Naše vojsko, 1993)

V 9 případech byl překlad překladatelem vynechán. Chyběl ekvivalent pro *verdaderamente*.

- No me gustaba aquel sitio, no me gustaba Lady First, no me gustaba el exorcista... Necesitaba hacer inmediatamente algo absurdo, una payasada, algo **verdaderamente** propio de Maguilo Gorila...

Nelíbilo se mi tohle místo, nelíbila se mi Lady First, nelíbil se mi Exorcista... Potřeboval jsem okamžitě provést něco absurdního, nějakou šaškárnu, něco, co je vlastní méďovi Béd'ovi...

(Pablo Tusset, Lo mejor que le puede pasar a un cruasán; přeložil: Ondřej Nekola, Praha: Garamond, 2007)

V 7 případech byla použita jiná lexikálně-syntaktická konstrukce, věta byla přestylizovaná, jak můžeme vidět v následujícím příkladu:

- En ese lugar he conocido a alguna de la mejor gente que he conocido nunda, sobre todo a don Heliodoro Carpintero y sus hermanas, Carmen y Mercedes, que vivían en una encantadora casa en la que yo me inicié **verdaderamente**

en la lectura y escribí mi primerísima novela, a los quince años, bajo la mirada bondadosa de don Heliodoro que fumaba su pipa.

Na tom místě jsem poznal snad nejhodnější lidi na světě, hlavně dona Heliodora Carpintera a jeho sestry Carmen a Mercedes. V jejich kouzelném domě **jsem propadl četbě** a v patnácti letech napsal pod dobráckým pohledem dona Heliodora, pokuřujícího z dýmky, svůj úplně první román.

(Javier Marías, Salvajes y sentimentales; přeložila: Anežka Charvátová, Praha: BB-art, 2003)

Ve dvou případech překladu *verdaderamente* je použita adverbiální konstrukce větná – *řekněme po pravdě, máš pravdu*.

- Egisto, **verdaderamente**, lo pensaba todo como si la escena final se desarrollase en el teatro, ante cientos o miles de espectadores.

Aigisthos, **řekněme po pravdě**, si všechno představoval, jako by se ten konečný výjev odehrával na divadle, před sty a tisíci diváků.

(Álvaro Conqueiro, Un hombre que se parecía a Orestes; přeložil: Josef Suda, Praha: Vyšehrad, 1980)

5.4.2 Adverbium *finalmente*

Druhé adverbium, kterým se budu zabývat, je *finalmente*. Jak vyplývá z dat, která uvádí Treg, dva hlavní adverbialní české ekvivalenty adverbia *finalmente* jsou (v 54,3 %) *nakonec* a (v 35,7 %) *konečně* (následuje s 2,9 % *posléze*). Je tedy patrné, že překladatelé *finalmente* překládali podle kontextu, jelikož *nakonec* a *konečně* nemají stejný význam.

Celkově korpus vyhledal 854 výskytů. V mém nahodilém vzorku, ve kterém bylo 200 výskytů, se také nejvíce objevoval překlad *nakonec*. *Konečně* už se objevovalo méně a *posléze* se v mém vzorku vyskytlo jednou. V tabulce 24 je vidět, že se toto adverbium překládalo nejčastěji adverbium.

Překlad	Frekvence
adverbium	184 (92 %)
vynecháno	13 (6,5 %)
příslovečné určení složené	2 (1 %)
přestylizování věty	1

Tabulka 24

Dvakrát se vyskytlo spojení příslovečného určení složeného – předložky a substantiva (v *závěru, po skončení*). V tabulce uvádím u těch nejčastějších i procentuální výskyt v mém vzorku.

Překlad	Počet výskytů
nakonec	130 (65 %)
konečně	43 (21.5 %)
vynecháno	13 (6,5 %)
pak	6
dokonce	1
koneckonců	1
tak	1
vzápětí	1

po skončení	1
v závěru	1
posléze	1
s konečnou	1

Tabulka 25

Největší počet výskytů – 130 - mělo adverbium *nakonec*. Je to více než polovina v mém náhodném vzorku. Všimla jsem si, že při překladu *finalmente* do češtiny jako *nakonec* se ve španělštině velmi často objevovala spojka *y*, což odráží typické postavení adverbia v tomto významu na začátku věty:

- Así que lo consultó con su confesor y **finalmente** resolvió contárselo todo a su novio.

Takže to probrala se svým lékařem a **nakonec** se rozhodla snoubenci všechno povědět.

(Lucía Etxebarria, *Beatriz y los cuerpos celestes*, přeložila: Hana Kloubová, Praha: Garamond, 2011)

- El guía y el chofer estaban de parte de Jean-Pierre y **finalmente** tuvo que transigir.

Průvodce i šofér měli stejný názor jako Jean-Pierre a já **nakonec** musel ustoupit.

(Roberto Bolaño, *Los detectives salvajes*, přeložila: Anežka Charvátová, Praha: Argo, 2008)

Překlad se vyskytoval i bez této spojky, opět v počáteční pozici ve větě:

- ¿**Finalmente** tiene él la razón?

Nakonec bude mít pravdu on?

(Roberto Bolaño, *Nocturno de Chile*, přeložil: Daniel Nemrava, Praha: Garamond, 2005)

- En la barra del bar algunos hacían apuestas sobre la pelea y en general se les veía felices y despreocupados, aunque **finalmente** Fate decidió permanecer en su motel.

V hotelovém baru se někteří sázeli o výsledek a celkově působili šťastně a bezstarostně, nicméně Fate se **nakonec** stejně rozhodl zůstat ve svém motelu.

(Roberto Bolaño, 2666, přeložila: Anežka Charvátová, Praha: Argo, 2012)

Druhý nejčastější překlad *finalmente* je, jak vyhodnotil Treq, *konečně*. Nachází se v 22 % případů.

- -Ah -dice **finalmente**.
„Aha,“ říká **konečně**.
(Juan Marsé, Rabos de lagartija, přeložila: Marie Jungmannová, Praha: Odeon, 2007)
- Y **finalmente**, a las ocho y media de la noche, cuando casi había abandonado toda esperanza, me pasan con la mismísima Charo Bonet.
A **konečně**, v půl deváte večer, když už jsem skoro ztratila naději, mě sopjí se samotnou Charo Bonetovou.
(Lucía Etxebarria, Beatriz y los cuerpos celestes, přeložila: Hana Kloubová, Praha: Garamond, 2011)

V 13 případech byl překlad *finalmente* zcela vynechán. Nejčastěji se tak dělo ve vedlejších větách časových s *hasta que*.

- Hacía gimnasia, leía, escuchaba inglés, dormía siesta, escribía música y volvía a hacer gimnasia, pero con todo eso le sobraban interminables horas de ocio, hasta que **finalmente** escuchaba llave en la cerradura de la puerta y veía entrar a Blanca, que le llevaba los periódicos, la comida, agua limpia para lavarse.
Cvičil, četl, učil se angličtinu, držel siestu, skládal hudbu a znovu cvičil, ale přes to všechno trávil spoustu hodin v nečinnosti, dokud neuslyšel v zámku dveří klíč a neviděl přicházet Blanku, která mu nesla noviny, jídlo, čistou vodu na umytí.
(Isabel Allende, La casa de lo espíritus; Hana Posseltová-Ledererová, Praha: BB Art, 2002)
- La madera, el bate, rebota varias veces hasta que **finalmente** el ruido cesa.
Dřevo, tedy pálka, několikrát poskočí, a pak zvuk utichne.
(Roberto Bolaño, 2666, přeložila: Anežka Charvátová, Praha: Argo, 2012)

Překlad adverbia *finalmente* jako *pak* se objevuje v mém nahodilém vzorku celkem 6x:

- **Finalmente**, Ortiz Rebolledo se cansó de reírse y le dijo que si no salía lo mataba allí mismo.
Pak už měl Ortiz Rebolledo té legrace dost a řekl mu, že pokud hned nevyleze, prostě to do něj našije.
(Roberto Bolaño, 2666; přeložila: Anežka Charvátová, Praha: Argo, 2012)

Překlad *koneckonců*, *vzápětí* a *posléze* se objevuje po jednom výskytu v následujících větách:

- -Tal vez usted considere que la parapsicología sea una ciencia y [] que **finalmente** esa clase de fenómenos puedan ser explicados.
„Možná považujete parapsychologii za vědu a domníváte se, že takovéto jevy se **koneckonců** dají vysvětlit.“
(Ernesto Sábato, Abaddón el exterminador, přeložila: Anežka Charvátová, Brno: Host, 2002)
- Para lo cual ansía y **finalmente** exige la incorporación de la pagina de Miss Christine Michelson, que acaba de fallecer como resultado de un (fallado) trasplante de glándula suprarrenal en mal estado.
Pročež se jí zprvu jen zachtělo, ale **vzápětí** začala striktně vyžadovat, aby jí byla voperována vagina Miss Christine Michelsonové, jež právě zesnula v důsledku (nezdařené) transplantace nadledvinek ve špatném stavu.
(Ernesto Sábato, Abaddón el exterminador, přeložila: Anežka Charvátová, Brno: Host, 2002)
- ... extraer sus riquezas y **finalmente** llevar gente esclavizada a sus empresas y servicios.
... brát jim jejich bohatství a **posléze** zavléci otročený lid do svých služeb.
(Augusto Roa Bastos, Yo el supremo; přeložil: Josef Forbelský, Praha: Odeon, 1982)

Jak už jsem psala výše, dvakrát se vyskytl překlad pomocí předložky a substantiva:

- -¿ Estás seguro de que yo tengo la razón? -decía **finalmente** Nicolás a su hermano.
„Jsi si jist, že já mám pravdu?“ zeptal se **po skončení** diskuse.
(Isabel Allende, La casa de los espíritus, přeložila: Hana Posseltová-Ledererová, Praha: BB-art, 2002)
- Pero acaso ese secreto le fuera revelado a medida que avanzase, y quizá pudiese **finalmente** verlo a la luz terrible de un sol nocturno, cuando ese viaje terminara.
Možná však to tajemství odhalí průběžně, jak bude postupovat kupředu, a možná ho spatří **v závěru** ve strašlivém světle nočního slunce, až jeho cesta skončí.
(Ernesto Sábato, Abaddón el exterminador, přeložila: Anežka Charvátová, Brno: Host, 2002)

Jednou bylo použito přestylizování věty, kdy bylo použito adjektivum s předložkou (*s konečnou platností*):

- La mujer alargaba una mano que estrechó en la suya grande y torpe, sitiendo un tacto firme, huesudo, que desmentía las pecas juveniles y estaba más a tono con la expresión tranquila de los ojos, que él había decidido **finalmente** eran azul marino.

Natáhla ruku a on ji sevřel svými velkými neohrabanými prsty; ucítil pevný, kostnatý stisk, jenž popíral její mladistvé pihy a spíš odpovídal klidnému výrazu v jejích očích, o kterých **s konečnou platností** usoudil, že jsou tmavomodré.

(Arturo Pérez-Reverte, La carta esférica; přeložil: Vladimír Medek, Praha: Mladá fronta, 2002)

5.4.3 Adverbium *perfectamente*

Poslední adverbium, jehož českými protějšky se budu zabývat, je *perfectamente*. V paralelním korpusu se objevilo 605 výskytů tohoto adverbia. Podle nástroje Treq, který jsem omezila na jádro, je tento výraz nejčastěji překládán z 33,1 % jako *dokonale*, z 31,9 % jako *dobře*, z 9,3 % jako *naprosto*, z 6,3 % jako *přesně* a z 2,2 % jako *zcela*.

Nyní se budu zabývat zkoumaným vzorkem, který je složen z 200 nahodilých výskytů *perfectamente*. V tabulce 26 můžeme vidět, jaké byly nejčastější překlady:

Příklad	Frekvence
adverbiem	169 (84,5 %)
vynecháno	18
konstrukce adjektivum + substantivum	5
přestylizování věty	5
přísllovečné určení složené	2
chybné zarovnání	1

Tabulka 26

Jak můžeme vidět v tabulce, adverbium *perfectamente* bylo v mém nahodilém vzorku nejčastěji překládáno pomocí adverbia (82,5 %), v 18 případech byl překlad vynechán, v 5 se objevil překlad pomocí adjektiva a přestylizování věty, 2 překlady byly

pomocí příslovečného určení v podobě předložka + substantivum (příslovečné určení složené) a zbylý jeden překlad byl v korpusu chybně zarovnan.

Nejvíce bylo adverbium *perfectamente* překládáno pomocí adverbii. Potvrdilo se to, co tvrdí Treg, tedy, že nejčastěji bylo přeloženo jako *dokonale* a jako *dobře*. Při překladu byla použita nejrůznější adverbia podle kontextu, přikládám celý seznam v tabulce 27. U nejvíce se vyskytujících adverbii uvádím i procentuální frekvenci v závorce (ta je počítána pouze z adverbii, nikoli celkově, tedy 100 % je 169 adverbii).

Adverbium	Frekvence	Adverbium	Frekvence	Adverbium	Frekvence
dokonale	58 (34,3 %)	perfektně	4	pečlivě	1
dobře	32(18,9 %)	bezvadně	3	určitě	1
přesně	18 (10,7 %)	úplně	3	velmi	1
naprosto	17 (10,1 %)	zřetelně	3	zaručeně	1
výborně	10 (5,9 %)	krásně	2	zřetelně	3
zcela	9 (5,3 %)	bezpečně	1		
klidně	4	náramně	1		

Tabulka 27

Uvedu příklady nejčastějších typů:

- *s dokonale:*

Podía verlo **perfectamente** en una pequeña pantalla, gracias a la tecnología moderna.

Díky moderní technice jej mohl naprosto **dokonale** pozorovat na malé obrazovce.

(Isabel Allende, El reino del Dragon de Oro, přeložila: Monika Baďurová, Praha: BB-art, 2004)

La fachada de Tívoli, **perfectamente** simétrica, tiene una visera pespunteada de bombillas encendidas, típicas del teatro de variedades.

Fasáda divadla Tívoli, dokonale symetrická, je ozdobena šňůrou rozsvícených žárovek typických pro varieté.

(Pedro Almodóvar, Todo sobre mi madre, přeložila: Anežka Charvátová, Praha: Garamond, 2005)

- *s dobře:*

Tanto él como Oliviera estaban **perfectamente** y ya abrirían cuando fuera el momento.

Jemu i Olivierovi je tu **dobře** a otevřou jim, až na to bude čas.

(Julio Cortázar, Rayuela, přeložil: Vladimír Medek, Praha: Mladá fronta, 2001)

- *s naprosto*

Quería al niño con locura, pese a que al principio no podía ni verlo, pero eso era normal, o lo era según los médicos, quienes dijeron que se trataba de depresión posparto, algo **perfectamente** normal.

Dítě jsem šíleně milovala, ačkoli ze začátku jsem se na ně nemohla ani podívat, ale to bylo v pořádku, nebo alespoň tak to říkali doktoři, kteří to označili za poporodní depresi, což je něco **naprosto** normálního.

(Lucía Extebarria, Amor, curiosidad, prozac y dudas, přeložila: Hana Kloubová, Praha: Garamond, 2007)

- *s přesně*

Pero yo recordaba aquel episodio **perfectamente**, segundo a segundo.

Ale já si to pamatuji **přesně**, vteřinu za vteřinou.

(Lucía Extebarria, Amor, curiosidad, prozac y dudas, přeložila: Hana Kloubová, Praha: Garamond, 2007)

- *s výborně*

-Podría haber terminado **perfectamente** – dijo la señora de Trejo-, si no hubiera sido por el tifus y ... por el tifus.

„Mohlo to dopadnout **výborně**,“ řekla paní Trejová, „nebýt toho tyfu a ... toho tyfu.“

(Julio Cortázar, Los premios, přeložila: Blanka Stárková, Praha: Garamond, 2007)

Adverbium *dobře* v překladu často doprovázely různé kvantifikátory. Ty jsou obsahem samostatné tabulky 28.

Adverbium	Frekvence
dobře	14
moc dobře	10
velice dobře	4
velmi dobře	2
víc než dobře	1
zatraceně dobře	1

Tabulka 28

Vybrala jsem jeden příklad překladu s *moc dobře* a *velice dobře*, jelikož to jsou dvě

adverbia nejčastěji překládaná s *dobře*:

- Miss Rose podía imaginarlo **perfectamente**.
Ale Miss Rose si to dokázala představit **velice dobře**.
(Isabel Allende, Hija de la fortuna, přeložila: Monika Baďurová, Praha: BB-art, 2004)
- Sabía **perfectamente** que aquél era uno de los síntomas mas claros del síndrome de la nostalgia.
Moc dobře jsem věděla, že je to jen jeden z nejjasnějších symptomů stesku.
(Lucía Etxebarria, Beatriz y los cuerpos celestes, přeložila: Hana Kloubová, Praha: Garamond, 2011)

Do tabulky 26 jsem zaznamenala, že byl překlad překladatelem 18x zcela vynechán:

- En cada rincón había escupideras de plata con iniciales de oro, porque en esa ciudad fronteriza era **perfectamente** aceptable lanzar escupitajos en público.
Ve všech koutech stála stříbrná plivátka se zlatými iniciály, protože v tomto pohraničním městě bylo samozřejmostí plivat na veřejnosti.
(Isabel Allende, Retrato en sepia, přeložila: Monika Baďurová, Praha: BB-art, 2004)

V 5 překladech byl překlad vyřešen pomocí příslovečného určení konstrukcí adjektiva a substantiva (*v dokonalém pořádku, v dokonalém melodramatu, do dokonalého obranného čtverhranu, po čtyřech bezvadných trefách, má naprosté pohodlí*):

- Por un minuto, me sentí **perfectamente** melodramático, como el poeta Rodolfo preguntándole a sus compañeros de la bohemia por qué van en silencio, por qué lloran.
Na okamžik jsem si připadal jako v dokonalém melodramatu, jako básník Rodolfo, který se svých bohémských druhů vyptává, proč chodí sem a tam tak potichu, proč pláčou.
(Carlos Fuentes, Diana o La cazadora solitaria, přeložila: Martina Hulešová, Praha: Rybka, 2001)

Celkem 5x byla věta přestylizována, adverbium bylo přeloženo jiným způsobem:

- No se preocupe, señorita, su papá está **perfectamente**.
Nebojte se, slečno, **není to nic vážného**.
(Mario Benedetti, La tregua, přeložil: Kamil Uhlíř, Praha: Odeon, 1967)

Pomocí kombinace předložka + substantivum (v tabulce jako příslovečné určení složené) byly přeloženy pouze dva výskyty:

- A la mitad de la lectura de un documento ininteligible se apareció Oliviera y hubo que explicarle entre bisbiseos y señas de truco que todo iba **perfectamente** y que nadie entendía gran cosa.

V polovině předčítání jakéhosi nesrozumitelného dokumentu se objevil Oliviera a museli mu šeptem a posunky vysvětlovat, že všechno je **v pořádku** a nikdo tomu zvlášť nerozumí.

(Julio Cortázar, Rayuela, přeložil: Vladimír Medek, Praha: Mladá fronta, 2001)

- Sí, todo se arregló **perfectamente**.

Ano, dohodli jsme se **bez problému**.

(Julio Cortázar, Los premios, přeložila: Blanka Stárková, Praha: Garamond, 2007)

5. Závěr

Cílem této práce byla analýza adverbii zakončených na *-mente*, tedy forem, které se považují za nejtypičtější variantu španělských adverbii. Zabývala jsem se jejich původem, historií i současným užíváním a zařadila jsem je do obecnější typologie současných španělských adverbii, respektive příslovečných určení. Zvláštní pozornost jsem věnovala syntaktickým a sémantickým omezením, která vedou k tomu, že od některých adjektiv se tento typ adverbii nevytváří. Tato omezení pro mě byla důležitá také proto, že se stala východiskem pro jednu ze tří případových studií, tvořících praktickou část práce.

Cílem těchto případových studií bylo ověřit skutečné užívání zkoumaných adverbii v dnešní španělštině, částečně ve srovnání s užitím v češtině.

První případovou studii, která je zaměřená výhradně na španělštinu, jsem provedla na rozsáhlém korpusu Araneum Hispanicum Maius. Tento korpus dokládá, že tvoření adverbii na *-mente* je nesmírně produktivní. Obsahuje nejen obrovské množství různých takto tvořených adverbii, ale také to, že mnoho konkrétních adverbii tohoto typu má v úzu opravdu vysokou frekvenci (přinesla jsem tabulku těchto nejfrekventovanějších adverbii). Dále data z tohoto korpusu také potvrdila platnost restrikcí, které uvádějí zdroje ze sekundární literatury. Zjistila jsem, že tvrzení z gramatik platí vždy: někdy absolutně, jindy zcela většinově.

Zbylé dvě případové studie jsem provedla na korpusu InterCorp, kde jsem se zaměřila na srovnání španělštiny a češtiny. Z korpusu vyplývá, že je chování adverbii v obou jazycích podobné. Protějšky vybraných frekventovaných adverbii *verdaderamente*, *finalmente* a *perfectamente* jsou v češtině většinově také adverbia (jejich repertoár je u různých adverbii různě velký, záleží také na případné vícevýznamovosti španělského adverbia). Objevují se ale i jiná řešení (příslovečné spřežky, vynechání adverbia, přeformulování konstrukce tak, že význam vyjádřený ve španělštině adverbem je v češtině vyjádřen např. adjektivem). Případová studie zaměřená na protějšky vybraných českých adverbii s významem barev *modře*, *černě* a *bíle* ukazují, že u tohoto typu adverbii je mezi oběma jazyky rozdíl. Čeština připouští užití adverbia tam, kde je to ve španělštině nemožné. Španělština proto volí jiné prostředky. Nejčastěji přestylizování konstrukce tak, že je barva vyjádřena adjektivem.

Jak jsem opakovaně uvedla, španělská adverbia zakončená na *-mente* jsou nejvýznamnějším typem tohoto slovního druhu a pro svou vysokou produktivitu a pozoruhodná syntakticko-sémantická kombinatorní omezení představují ve španělské

lingvistice hojně studované téma. Já jsem se ve své práci zaměřila jen na několik dílčích aspektů jejich fungování, přesto doufám, že i tento zcela dílčí pohled může být zajímavý.

Résumé v českém jazyce

Tato práce se zabývá španělskými adverbii se sufixem *-mente*, která jsou ve španělštině velmi produktivní, a jejich českými protějšky. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

Teoretickou část tvoří dvě kapitoly. První z nich obsahuje obecnou charakteristiku adverbii, jaké jsou druhy z hlediska formy a popis jejich tvoření v češtině. V druhé kapitole jsem se již specificky zaměřila na adverbia se sufixem *-mente*, konkrétně na jejich původ a historii, současný význam a distribuci, syntaktické zvláštnosti a na restriktce při jejich tvorbě (ne všechna adjektiva ve španělštině jsou schopna tvořit tato adverbia).

Stěžejní část práce tvoří korpusové analýzy, které jsou celkem tři. Pro první jsem použila jazykový korpus Araneum Hispanicum Maius, pro zbylé dvě paralelní korpus InterCorp.

V první případové studii, která má dvě části, jsem se věnovala celkovému výskytu adverbii na *-mente* a ověření platností restrikcí, které jsem popsala v teoretické části. Doložila jsem, že jsou tato adverbia nesmírně produktivní, jelikož korpus vyhledal obrovské množství adverbii s frekvencí větší než jedna, celkem bylo zachyceno 4 619 690 výskytů. Zjistila jsem, která adverbia mají největší frekvenci – jsou to *realmente*, *especialmente* a *actualmente* (to jsem doložila tabulkou). Dále jsem na tom samém korpusu ověřila, zda platí omezení uvedená v teoretické části. Zjistila jsem, že tato omezení většinou platí, ne vždy je ale tvrzení o neexistenci adverbii přesné. V korpusu se například objevilo několik příkladů adverbii, která se podle gramatik nevyskytují, ale vzhledem k celkovému množství adverbii jsou tato čísla zanedbatelná. Lze tedy konstatovat, že moje korpusová data existenci zmiňovaných restrikcí potvrdila.

Další dvě případové studie byly zaměřeny na překlad. Konkrétně v první mě zajímal překlad adverbii označujících barvu z češtiny do španělštiny a v druhé překlad vybraných adverbii ze španělštiny do češtiny. Zaměřila jsem se na to, jakým způsobem bývají tato adverbia nejčastěji překládána, jaká je typologie jejich protějšků v druhém jazyce.

Pro překlad adverbii označujících barvu z češtiny do španělštiny jsem na základu předchozí rešerše vybrala tři adverbia: modře, černě a bíle. Španělské protějšky s *-mente* se dle zdrojů ze sekundární literatury neobjevují, jelikož zde působí sémantické restriktce. Data ukazují, že proti českým adverbiiim nejčastěji stojí konstrukce s předložkou *de* a adjektivem *azul/negro/blanco*. Druhý nejčastější způsob překladu byl pomocí samostatného adjektiva, které bylo použito namísto adverbia. V dalších případech nebylo adverbium přeloženo

vůbec. Jelikož při překladu nebylo ani jednou použito adverbium se sufixem *-mente*, i tato analýza potvrdila tvrzení z teoretické části – adjektiva vyjadřující barvu nepřijímají sufix *-mente*.

Třetí analýza byla zaměřená na překlad tří vybraných adverbií ze španělštiny do češtiny. Předpokladem bylo očekávání, že české protějšky budou formálně různorodé. Pro výzkum jsem zvolila příslovce *verdaderamente*, *finalmente* a *perfectamente*. Zcela nejčastější překlad byl pomocí adverbií, tj. v šlo o využití stejného prostředku, jaký byl použit v originále. Druhým nejčastějším způsobem překladu byly příslovečné spřežky, příp. jiná složená příslovečná určení. Někde byl překlad zcela vynechán, jindy překladatel původní konstrukci syntakticky zcela přeformuloval, takže protějšek adverbia byl obtížně identifikovatelný.

Resumen

El presentado trabajo está dedicado al estudio de los adverbios españoles con el sufijo *-mente*, estos adverbios son muy productivos en el español contemporáneo, y sus equivalentes checos. El trabajo está dividido en dos partes – la parte teórica y la parte práctica.

La parte teórica consta de dos capítulos. En el primer capítulo he descrito las características generales de los adverbios, su manera de dividirse desde el punto de vista semántico y en cuanto a la forma. También he mencionado cómo se forman los adverbios en checo.

El segundo capítulo trata de los adverbios españoles con el sufijo *-mente*. Este capítulo se basa en información procedente de dos fuentes principales de literatura secundaria – *Nueva gramática de la lengua española* y *Gramática descriptiva de la lengua española*. Se destaca ahí el origen y la historia, la distribución y las particularidades sintácticas. Un componente muy importante de este estudio es la restricción en la formación de estos adverbios. No todos los adjetivos en español son capaces de formar adverbios con *-mente*. Más tarde, este conocimiento es usado para la investigación en la parte práctica.

La parte principal, es decir, la parte práctica, de este trabajo consiste en tres estudios en los corpus lingüísticos. Antes del primer análisis he caracterizado los corpus que he usado y he descrito el método de investigación.

El primer estudio, que está dividido en dos partes, lo he hecho en el corpus monolingüe Aranea. Mi propósito ha sido examinar la frecuencia de ocurrencia de los adverbios con el sufijo *-mente* y la validez de las restricciones descritas en la parte teórica. He demostrado que estos adverbios son enormemente productivos, puesto que en el corpus existe un gran número de adverbios con una frecuencia superior a una, con un total de 4.619.690 apariciones. Los adverbios más frecuentes han sido: *realmente*, *especialmente* y *actualmente* (se pueden ver en la tabla). A continuación, he comprobado en el mismo corpus si las restricciones expuestas en la parte teórica son válidas. Según el corpus, estas restricciones son en su mayoría válidas, pero la afirmación de que algunos adjetivos nunca forman adverbios no siempre es válida (ya que a veces esos adverbios aparecen). He encontrado varios casos de adverbios con *-mente* en el corpus que no existen según las gramáticas. Por ejemplo, en el corpus he encontrado *menormente* doce veces, a pesar de que el adjetivo *menor* forma parte de los que, según las normas, rechazan este sufijo. Sin embargo, con respecto al número total de los adverbios son estas cifras diminutas. Por consiguiente, se puede aseverar que los datos de corpus han confirmado la existencia de las

restricciones mencionadas.

En los otros dos estudios me he centrado en la traducción. He utilizado el corpus paralelo InterCorp. He creado un subcorpus que incluye solamente los textos originales de español y checo. En concreto, en el primer estudio me he ocupado de la traducción de los adverbios que denotan color del checo al español, y en el segundo me he especializado en la traducción de tres seleccionados adverbios con *-mente* del español al checo. Me he centrado en cómo se traducen estos adverbios y cuál es la tipología de sus traducciones.

Para la traducción de los adverbios que denotan color del checo al español he seleccionado tres adverbios basados en la investigación antecedente: *modře*, *černě* y *bíle*. Según las fuentes bibliográficas, los equivalentes españoles con *-mente* no aparecen por restricciones semánticas. He observado tres formas de traducción. La primera ha sido el uso de la construcción con la preposición *de* y el adjetivo *azul/negro/blanco* (*pintado de azul*, *vestidas de negro*, *pintada de blanco*). El segundo método de traducción ha sido el empleo de adjetivos en lugar de adverbios (*rayas blancas*, *rayas azules*). En otros casos no ha sido una traducción, el traductor no ha trasladado el adverbio en absoluto. Como no se ha utilizado ningún adverbio con el sufijo *-mente* en la traducción, este análisis también ha afirmado la declaración de la parte teórica: los adjetivos que expresan color no aceptan el sufijo *-mente*.

En el tercer análisis me he dedicado a la traducción de tres adverbios españoles al checo. Se esperaba que los equivalentes checos fueran formalmente varios. Para la investigación he elegido los adverbios *verdaderamente*, *finalmente* y *perfectamente*. Para cada estudio he utilizado una muestra aleatoria de 200 ocurrencias. En este caso ha prevalecido la traducción con adverbios, es decir, los mismos medios que se han utilizado en el original. Por ejemplo, el adverbio *finalmente* ha tenido dos equivalentes principales: *nakonec* y *konečně*. La segunda forma de traducción más frecuente ha sido el empleo de los adverbios compuestos (*verdaderamente* > *ve skutečnosti*). A veces la traducción se ha omitido por completo. La última manera usada con frecuencia ha sido la reformulación sintáctica de la construcción original. En esta ocurrencia el equivalente checo del adverbio ha sido difícil de identificar.

Bibliografie

- ADAM, Robert. *Příručka k morfologii češtiny*. Praha: Karolinum, 2019.
- ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1994.
- BOSQUE I. A DEMONTE, V., eds. *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 1999.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Gramática didáctica del español*. Madrid: Ediciones SM, 2002.
- GRANDGENT, Charles Hall. *An introduction to vulgar Latin*. Bostón: D.C. Heath & Co, 1907.
- GREPL, Miroslav, Petr KARLÍK, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- HAMPLOVÁ, Sylva. *Stručná mluvnice španělštiny*. Vyd. 4. dopl. Praha: Academia, 1998.
- KOVACCI, Ofelia, El adverbio. In BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 705–786.
- PETR, Jan a kol. *Mluvnice češtiny 2: Tvarosloví*. Praha: Academia, 1986.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. COMISIÓN DE GRAMÁTICA. *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1973.
- ZAVADIL, Bohumil a ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny: Lingvistický interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010.

Elektronické zdroje

- BENKO, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>
- ČERMÁK, Petr a VAVŘÍN, Martin. *Korpus Intercorp – čeština, španělština, verze 14 z 31. 1. 2022*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2022. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

VAVŘÍN, Martin a ROSEN, Alexandr. *Treq*. FF UK. Praha, 2015. [online]. Dostupné z:

<https://treq.korpus.cz/>

Wiki – Český národní korpus [online]. Dostupné z:

<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp>